SAMHÄLLSSKYDD · SID 9

Antibiotikaresistens globalt hot

SOCIAL ORO · SID 20

Anlagd brand mått på social oro

TJUGOFYRA7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap | #20 | December 2013

För några år sedan satt Conny Söderberg i en båt och väntade på att självmordsbenägna skulle hoppa. Numera försöker man ingripa innan det sker.

FOTO: ERIK MÅRTENSSON

Vågar prata självmord

■ För Conny Söderberg är det en självklarhet att uppgiften att rädda liv även innefattar de som vill släcka sina egna liv.

Han vill att vi vågar prata om självmord, klär av det från skuld och skam.

– Tycker vi det är okej i Sverige 2013 att folk hoppar från broar? Vi måste få igång den diskussionen.

Blåljusmyndigheterna i Stockholm jobbar tillsammans aktivt vid hot om självmord. Först på plats försöker hindra personen att ta sitt sista beslut.

– Vårt mål när vi larmas är att förmå personen att välja livet. Under alla mina år har jag varit med och släpat ut en person från brand. Men jag har varit med och förhindrat ett tiotal självmordsförsök de senaste två åren. Jag tycker vi kan göra skillnad här och hjälpa människor till ett bättre liv.

Sidan 16

Massiv insats efter orkanen

Tre dagar efter katastrofen i Filippinerna lyfte det första planet med katastrofhjälp från Sverige.

Sidan 3

Tre döda under utryckning

Trafikverket som utreder dödsolyckorna är kritiskt till att brandmän slarvar med bilbältet.

Sidan 4

Frivilliga resurs vid kriser

När krisen påverkar många människors vardag behövs resurser.

Det är då kommunernas Frivilliga resursgrupper kan rycka in.

Sidan 22

MÖTESPLATS SAMHÄLLSSÄKERHET 2013 · SIDORNA 8-12

När det stormar kan man inte slå sig till ro

November månad 2013 kommer att gå till historien som en av de stormigaste vi upplevt.

Filippinerna drabbades av en av historiens värsta tyfoner. Nio miljoner människor drabbades, ofattbart många. Samtidigt har det internationella samfundet samlats för att diskutera klimatförändringar, konsekvenser av miljöutsläpp och sambandet med de allt mer frekventa extrema vädertyper som drabbar oss världen över. Tyvärr har förhandlingarna även den här gången gått trögt, det är långt kvar till långsiktigt hållbara gemensamma lösningar.

Ändå kämpar filippinska företrädare på klimatkonferensen med tårar i ögonen för att kunna förmedla viljan att förbättra. Det som raserats ska inte bara återställas, utan återställas till något bättre, som borgmästaren i Alfred Romualdez i Tacloban ska ha uttryckt saken.

Cyklonen Cleopatra på Sardinien skördade minst 17 människors liv och ett skyfall på Rhodos drabbade ön oväntat plötsligt. Senare kommer debatten om man kunde ha gjort något annorlunda – varnat tidigare, byggt bättre, evakuerat utsatta områden?

Ur ett nationellt svenskt perspektiv har vi blivit bättre förberedda för att kunna klara påfrestningar som kraftfulla stormar. Sedan stormen Gudrun inträffade för nästan tio år sedan har nya rutiner kommit på plats för tidig varning. Samverkanskonferenserna, som var en ny metod när MSB bildades för fem år sedan, sköts nu i allt högre utsträckning ute på respektive ansvarig länsstyrelse, tillsammans med regionala och lokala aktörer. Och Trafikverket kan numera ställa in tågen istället för att riskera att människor fastnar ute på strömlösa spår i stormen. Många människor tycks ha lyssnat på SMHI:s varningar och hållit sig inomhus när stormen Simone respektive stormen Hilde slog till.

LEDARE

Helena Lindberg
Generaldirektör, MSB

Vi måste bli mycket bättre på att förebygga fallolyckor och självmord

Även på Europanivå är vi på väg att bli bättre förberedda genom införandet av en gemensam civilskyddslagstiftning. Idag finns också en EU-gemensam resurs dygnet runt för att bevaka händelser, skapa en gemensam lägesbild och förmedla hjälp före, under och efter katastrofer och olyckor.

Vid den internationella insatsen i Filippinerna flyter samarbetet mellan MSB och svenska Försvarsmakten väl, i samspel med internationella aktörer, FN, olika hjälporganisationer och filippinska myndigheter.

I november publicerade Sveriges kommuner och landsting årets Öppna jämförelser – Trygghet och säkerhet, som visar på en positiv utveckling när det gäller kommunernas säkerhetsarbete – men samtidigt finns det oerhört mycket mer att göra. Rapporten görs i nära samarbete mellan MSB och SKL för att lyfta fram goda exempel och inspirera kommunerna.

Två områden vill jag lyfta fram ur den som vi måste bli mycket bättre på. Det är dels att antalet fallolyckor fortsätter att öka. Det går att vända den utvecklingen genom ett systematiskt och medvetet förebyggande arbete, främst med äldres säkerhet. Dels är det den känsliga frågan om självmord. I Öppna jämförelser finns exempel på hur man även på det området kan vända utvecklingen genom god samverkan mellan olika aktörer och professioner i samhället.

Vi på MSB kan också utvecklas i förhållande till detta. Våra grundläggande utbildningar kan utvecklas, vi kan förbättra inhämtning av uppgifter och statistik och vi kan förmedla fler exempel på samverkan för att förebygga suicidfall och olyckor.

Insikten att den som räddas från att ta sitt liv vanligen inte upprepar försöket kanske kan vara en ögonöppnare för alla som hittar en medmänniska i nöd. Läs Öppna Jämförelser!

Vi blir alltså lite bättre, bygger ett lite säkrare samhälle för varje år som går, men det innebär inte att vi kan slå oss till ro. Vi måste öka ansträngningarna ytterligare på alla nivåer för att förebygga och minska konsekvenserna av olyckor, stormar och andra påfrestningar. Och man kan börja med det lilla: Första december är årets brandvarnardag – kolla dina brandvarnare! Och glöm inte att släcka julljusen!

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress
Tjugofyra7, L 255
651 81 Karlstad
E-post
redaktionen@tjugofyra7.se
Webb
www.tjugofyra7.se
Upplaga
36 500 exemplar
Tryck
Pressgrannar, Linköping.
Tryckdag detta nummer:
28 november.
Nästa nummer är ute:
25 februari.

INNEHÅLL #20

NYHETER
Vill undanta deltid från A-kasseregler
Sidan 5

Larmställ släpper igenom partiklar

Ny EU-lag för stärkt civilskydd
Sidan 6

Svensk styrka åter klassificerad
Sidan 7

MSB omorganiserar största avdelningen
Sidan 13

ERFARENHETER
Acetylenglasflaska orsakade explosionsartad brand
Sidan 24

UTBILDNING
Räddning vid trafikolyckor utvecklas
Sidan 26

Förödelse i Tacloban efter orkanens framfart.

FOTO: INSATSSTYRKAN

Insatschefen Sema Panboon intervjuas av TV4.

Basläger uppbyggt på tennisplanen.

Snabba ryck i orkanens spår

– Den största utmaningen är logistiken, inte fastna i flaskhalsar

Direkt efter orkanen Hayians framfart startade ett massivt arbete på MSB.

Tre dagar efter katastrofen i Filippinerna lyfte det första planet med katastrofhjälp från Sverige. Några dagar senare ytterligare två.

Christian Di Schiena

– Vi ska inte slå oss själva för bröstet. Men den beredskap vi har, nätverket i IHP och samarbetet med Försvarsmakten och Sida; det har fungerat. Vi kan mobilisera när det smäller till, säger Christian Di Schiena, biträdande chef på enheten för insatser.

Lördag 9 november, dagen efter orkanens verkningar, var hektisk på MSB. Experter i personalpoolen kontaktades, redan packad material i Kristinehamn började plockas fram samtidigt som förfrågningar om hjälp trillade in.

– Vi försökte under helgen anlita kommersiella bolag, men tidigaste flygning vi kunde få var på onsdagen. Försvarsmakten kunde flyga på måndagen.

Hercules-planet lyfte från Örebro med materiel. En dag senare flög personalen regulärt och var på plats när materielen anlände.

– Den största utmaningen i sådana här situationer är logistiken. Först att säkra flyg, sen se till att inte fastna i olika flaskhalsar, säger Di Schiena.

Det kan Sema Panboon, insatschef i den svenska delen av IHP-styrkan, intyga. Orkanen tog många liv, förstörde ännu fler hem. I efterdyningarna handlar det om att vägar i bästa fall är svårframkomliga, el och vatten är en brist.

– Det har inte varit lättarbetat. Det tar en timme att köra en mil mellan flygplatsen och centrala Tacloban. Om det inte pågår matdistribution, då tar det två och en halv timme, berättar Sema Panboon.

Första natten sov den svenska styrkan på golvet i stadshuset. Dagen därpå blev de utskickade av borgmästaren som ville använda sitt kontor.

– Han uppskattade att vi kommit, men behövde också arbeta.

För insatsstyrkan var första uppgiften att hitta en plats som kunde rymma ett basläger med tält för ett 40-tal personer, mindre kök och sanitetsutrymmen. Det blev en tennisbana. Av betong.

– Vi fick borra hål för tältpinnarna. Man får vara uppfinningsrik. Det svåra är alltid att etablera sig, hitta ett bra ställe. Vi valde att ta ett snabbt beslut och var beredda att korrigera oss om lokala myndigheter reagerat. Men vi fick vara kvar.

IHP-personalen byggde baläger åt FN på tre orter. MSB har dessutom sekonderat ett antal personer till olika FN-organ och gett stöd till UD.

– Vi har fått otroligt många förfrågningar, säger Christian Di Schiena.

22 november hade MSB hanterat 63 förfrågningar, nio genomförs och åtta har avslagits. Övriga är under planering. En förfrågning kan vara allt från att skicka över enklare utrustning till hela insatsstyrkor.

– Glädjande är att vi också kunnat stötta Rädda Barnen och Läkare utan gränser med transporter och på tillbakaresor till Manila kunnat evakuera människor från drabbade områden.

Personalen som byggt baslägren har nu i huvudsak åkt hem. Materielen är donerad och FN har tagit över driften.

Men insatserna i Filippinerna är knappast över. Nu kan det bli uppdrag för återuppbyggnad.

I det korta perspektivet ser Christian Di Schiena att det kan handla om att röja undan bråte, säkra samhällsviktiga funktioner som vatten, el och vägar, se till så att sjukhus och skolor kan drivas.

– I ett längre perspektiv kan det bli fråga om att stötta nationella myndigheter att jobba bättre med förebyggande insatser. Bygga bort framtida risker och stärka beredskapen för framtida händelser. Vi har kunskap och beredskap att bidra i arbetet.

PER LARSSON

CITATET

”Hade vi varit lika bra på att dela vattendunkarna? Låta grannfamiljen flytta in under min presenning?”

Ur insatsstyrkans blogg på Tjugofyra7.se

Lastning av Hercules i Örebro.

FAKTA

Haiyan

- 8 november drog orkanen Haiyan in över delar av Filippinerna med en vindhastighet på över 300 km/h, en av de kraftigaste stormar någonsin som nått svept in över ett fastland.
- 25 november uppgav FN dödssiffran till 5 235, 1 613 saknade. Upp emot tre miljoner människor beräknas ha förlorat sina hem.
- Det internationella biståndet uppgår till cirka 1,6 miljarder kronor. Sverige finns på sjätte plats bland givarländer och har genom Sida hittills bistått med 60 miljoner kronor till insatser.
- IHP (International humanitarian partnership), där Sverige är ordförandeland, har byggt tre baläger åt FN, varav MSB rekryterat tio personer. Delar av stödstyrkan har på plats samarbetat med UD i efterforskning av saknade svenskar. Dessutom sex personer sekonderade till olika FN-organ.

I september omkom en brandman i Mellerud sedan brandbilen kört av vägen under utryckning. FOTO: JOACHIM NYWALL/TT

Tre döda under utryckning

Trafikverket kritiskt till bristen på bältesanvändning

På ett år har tre brandmän omkommit under utryckningskörning. Det har åter väckt frågan om utryckningsförarbevis.

Samtidigt är Trafikverket, som utrett båda olyckorna, kritiskt till bristen på bältesanvändning inom räddningstjänsten.

Den 12 juli förra året omkom två brandmän sedan de kört av vägen och voltat ner i en ravin under utryckning utanför Smedjebacken.

Den 30 september i år omkom en brandman sedan de kört av vägen och voltat ut på en åker söder om Mellerud.

Båda olyckorna utreds av Trafikverket som utreder alla dödsolyckor på väg.

– Det allvarliga är att man inte använder bilbältet. Jag har tittat på 112 – på liv och död och sett att brandmännen slarvar med bilbältet. Brandmännen är så fokuserade på att rädda andra att de kanske glömmer att tänka på sin egen säkerhet, säger Ulf Rydh, olycksutredare på Trafikverket.

Det han vill granska efter dödsolyckorna är brandbilarnas konstruktion och köregenskaper.

– Det som slog mig var att det är väldigt detaljerat beskrivit vad som ingår ni Bas-bilskonceptet, men finns ingen rekommendation för hur man ska lasta för att få så bra köregenskaper som möjligt.

– Bilarna gör 130-140 kilometer och att köra med en sådan bil i de hastigheterna är en extrem körning. Då är det av yttersta vikt att man gjort allt som står i ens makt för att ha köregenskaper därefter.

Hög fart

”Bilarna gör 130-140 kilometer och att köra med en sådan bil i de hastigheterna är en extrem körning.”

Ulf Rydh, olycksutredare, Trafikverket

Vattentanken ger brandbilen en ganska hög tyngdpunkt vilket Ulf Rydh tittar på tillsammans med konstruktören.

– Vid olyckan i Mellerud gick bilen med bakänden ner i slänten och det fick mig att fundera på om de är väldigt baktunga. Vi vet att många har de tunga hydraulverktygen längst bak, men efter att ha talat med tillverkare, har jag förstått att det är fler och fler som väljer att placera dem i höger framfack i stället. Det vore intressant att få en tyngdpunktsberäkning på hur stor skillnad är det om man har den lastad som i Mellerud om man lastar om den.

I ett första steg har räddningstjänsten i Karlstad på uppdrag av Ulf Rydh vägt sin BAS-bil. Bilen är av samma årsmodell och lastad lika. Enda skillnaden att den har den förlängda CP 31-hytten medan olycksbilen i Mellerud hade en CP 28-hytt. Bas-bilen vägdes med full bemanning.

– Den hade lite för högt framaxeltryck och var 600 kg tyngre på vänster sida, som är släcksidan. Med tanke på hur mycket grejer de har trodde jag nästan att de skulle komma i konflikt med totalvikten på 18 200 kilo, men den vägde 16 250 kilo.

Ulf Rydh är också kritisk till att hytten inte från början är anpassad för räddningstjänstens behov med utrymme för lufttuber.

– När chassit kommer till påbyggaren flyttas sittbänken fram 30-40 cm för att ge plats åt tuberna men fästpunkterna för bilbältet sitter kvar vilket gör att bältet inte räcker till.

GUNNO IVANSSON

– En del brandbilar har inte ens bilbälten

– Vi samarbetar med polis och ambulans och målet är att få till någon form av yrkesförarbevis. Vi vill också att man tittar på fordonens beskaffenhet, säger Peter Bergh, ordförande för brandmännens riksförbund.

Han håller med om att det slarvas med bältesanvändningen vid utryckningskörning.

– Tyvärr har Ulf Rydh till stora delar rätt och det är en fråga vi kommer att driva stenhårt. En del brandbilar har inte ens bilbälten och även om de har finns en tendens att man inte sätter på sig bältet utan klär på sig i stället.

Göran Björn, med mångårig erfarenhet från utbildning i utryckningskörning vid Räddningstjänsten Storgöteborg, anser att det vid ytterligheterna tangerar bristande arbetsmiljöansvar.

– Man ser inte utryckningskörning som en arbetsuppgift som kräver utbildning enligt portalparagraferna i AFS 2001:1 om Systematiskt arbetsmiljöarbete. Utryckningskörning tas för självklar. Har du kört tung lastbil eller kommer med nytaget C-körkort så är det lika med att du kan framföra ett tungt utryckningsfordon under utryckning enligt mångas uppfattning

– Att vi hamnar i den här debatten kan bero på allt ifrån att räddningscheferna är för dåligt pålästa om vilken utbildning som krävs för arbetsuppgiften till ekonomiska skäl. För arbetsgivare finns anledning att informera sig om arbetsmiljöverkets skärpningar av bestämmelserna med sanktionsavgifter som träder i kraft under 2014.

Under många år arbetade Trafikverket och dåvarande Räddningsverket för att införa en nationell utryckningsförarutbildning för alla blåljusmyndigheter. Sveriges kommuner och landsting ansåg att den skulle bli för dyr för många kommuner. Det hela resulterade 2008 i en kompromiss som bestod i en publikation med rekommendationer om grundläggande kompetensmål.

– Jag hävdar att kompetensmålen skall ses som en branschnorm som ska användas men i vilken utsträckning det sker idag är det ingen som vet, säger Göran Björn.

GUNNO IVANSSON

Stockholm stannar hos SOS Alarm

Stockholms läns landsting skrev i februari femårsavtal med Medhelp om ambulansdirigering.

I oktober meddelade landstinget att avtalet med SOS Alarm förlängs i två år.

Landstinget beslutade i våras att skriva avtal med Medhelp från november. SOS Alarm, som landstinget fram till nu haft avtal med, begärde överprövning av beslutet. SOS Alarm hänvisade till brister i upphandlingsförfarandet.

Överprövningen handläggs nu av Högsta förvaltningsdomstolen.

– Eftersom vi ännu inte vet resultatet av den pågående juridiska processen har vi velat trygga funktionen för prioritering- och dirigeringstjänsten. Det viktigaste är att invånarna i Stockholms län får ett tryggt första omhändertagande, säger Gustav Ohlén, chef för hälso- och sjukvårdsförvaltningens ambulansenhet, på landstingets hemsida.

Landstinget har tecknat tvåårsavtal med SOS Alarm, företaget som ifrågasatt och begärt överprövning av det tidigare tecknade avtalet.

– I det här avtalet ställer förvaltningen dessutom krav på en allt mer utvecklad tjänst under de kommande två åren, säger Ohlén.

Önskelistan till departementet

Undantag från A-kasseregler för deltidare

Undantag från A-kasseregler för deltidsbrandmän.

Ge huvudarbetsgivare förmåner som stimulerar att ha deltidsbrandmän anställda.

Det är några av de önskemål som Rib-konferensen lämnat vidare till Försvarsdepartementet, MSB och SKL.

Rib-rådet vill se fler kvinnor i räddningstjänsten. FOTO: JOHAN EKLUND

Svårigheten att både rekrytera och behålla deltidsbrandmän var huvudskälet till att Rib-konferenserna startade i Vaxholm i juni 2012.

Nu har den tredje och sista Rib-konferensen genomförts i Malmö. Deltagarna har enats om ett dokument med förslag till förändringar som kan förbättra förutsättningarna för Rib-personal (räddningsmän i beredskap).

– De centrala myndigheterna lyssnar och det känns som problematiken tas på allvar. Våra frågor har kommit upp på högsta nivå, säger Mikael Kess, Räddningstjänsten Syd, och en av fem medlemmar i Rib-rådet som drivit frågorna kring framtida förutsättningar för deltidsbrandmän.

Några av de tunga punkterna som man vill förändra är:

A-kasseregler måste ses över. Den deltidsbrandman som blir arbetslös från sitt ordinarie jobb förlorar i dag arbetslöshetsersättningen om denne fortsätter som deltidsbrandman.

Sjukersättningen. Om en person skadar sig som deltidsbrandman är det i dag huvudarbetsgivaren som får stå för sjukersättningen.

Deltidsbrandman med huvudanställning i samma kommun skapar problem med arbetstidsregler.

– Dubbelanställning i kommunen är ett jätteproblem. På mindre orter där det inte finns så många arbetsplatser är många av de som jobbar på orten offentligt anställda. Om inte de kan rekryteras som deltidsbrandmän blir det svårt att bemanna räddningstjänsten, säger Mikael Kess.

Uppmärksammas

”Det känns som problematiken tas på allvar. Våra frågor har kommit upp på högsta nivå.”

Mikael Kess, Rib-rådet

Många av de offentligt anställda på mindre orter är kvinnor, och fler kvinnor i yrket är också något Rib-rådet trycker på.

– Räddningstjänsten är av tradition en mansdominerad arbetsplats, detta måste förändras genom att spegla samhället som vi lever i. Och jag tror kommunerna är villiga att rekrytera ur egen personal, det är regelverket som är problemet.

För att det ska bli intressantare för privata att ha deltidsbrandmän i sin organisation föreslås lättnader. Ett alternativ är att slopa arbetsgivaravgiften för aktuella personer.

– Det kan också vara att rib-anställda utbildas i SBA, systematiskt brandskyddsarbete, och utvecklar det hos sin huvudarbetsgivare. Vi har egentligen inte specificerat vad som bör göras, men någon form av stimulans behövs.

Från Rib-konferensen efterlyses också en nationell kampanj för att marknadsföra arbetet som rib-anställd, eller deltidsbrandman.

– Rib är inget riktigt bra namn, det är obekant för många. Tycker vi ska fundera på benämningen, beredskapsbrandman kanske är ett alternativ.

Från senaste konferensen finns ett 20-tal önskade förändringar antecknade.

– Inget är egentligen viktigare än det andra. Det som är problem på en ort kanske inte är det på en annan.

– Dessutom har en del av det som tagits upp sedan första konferensen redan lett till åtgärder, bland annat har MSB sett över preparand-delen i utbildningen.

140 kommuner har deltagit någon gång i de tre Rib-konferenser som genomförts.

– Vi är mycket nöjda med engagemanget och feedbacken från deltagarna och myndigheterna som närvarat, säger Mikael Kess. Förutom Kess ingår även Jimmy Haglund, Storstockholm, Johan Fors, Storgöteborg, Anders Handel, Södertörn, och Fredrik Lager, Norrtälje, i Rib-rådet.

PER LARSSON

Partiklar genom larmställ

– Vi vill studera det här närmare

Stickprov som MSB låtit genomföra visar att larmställ släpper igenom partiklar.

– Vi vill få en större studie med fler tester genomförd, för att se vad det här betyder, säger Cecilia Hammar Wijkmark, MSB.

Cecilia Hammar Wijkmark

När det brinner kan farliga ämnen, exempelvis PAH-ämnen och isocyanater, frigöras och larmställ bli kontaminerade.

En del räddningstjänster har hittat olika vägar för att minimera risken att personal utsätts för farliga ämnen. Det kan handla om att ta av larmställ för att undvika att ämnen på dräkten följer med in i bilen eller på brandstationen.

Men om partiklar går genom larmställ kan det förmodligen finnas risk att dessa finns på underställ eller huden.

– Det vi gjort är inte forskning, utan stickprov. Och inga generella slutsatser kan dras utifrån enbart dessa tester. Men resultaten räcker för att vi vill studera det här närmare. Vi vill ha fakta för att kunna fatta bra beslut, säger Cecilia Hammar Wijkmark, enhetschef för teknik och service i Sandö.

Det man vill testa är helt enkelt om larmställen skyddar och även en bredare test av rökmiljön i övningsobjekten och på övningsfälten. MSB har beslutat att tester ska göras.

De stickprov som genomförts har utförts av SP och Air Control Norr. Analyserna visar att PAH-ämnen, fina partiklar, som uppmättes i övningsobjektet under övning återfanns i närmast motsvarande mängd vid rökdykarens hud. Just dessa ämnen anses inte cancerogena.

Vid stickprov av larmställ på MSBs skolor har konstaterats att larmställ släpper igenom partiklar.

Analyserna visade även en mindre mängd av ett cancerogent PAH-ämne i vardera testat övningsobjekt.

Lärare på MSB i Sandö och Revinge befinner sig ofta i brandmiljöer. MSB har beslutat att alla lärare ska ha två larmställ och tvätt ske mellan övning. Skolorna ska också tillsammans kartlägga arbetsmiljön mätningar i övningsobjekt. Det gäller partiklar och farliga ämnen som frigörs vid eldning i olika objekt samt luften i omklädningsrummen.

Färgprover har skrapats från en container i Revinge och skickats till lab där isocyanater kunde påvisas vid upphettning av färg. Nu byggs en container med ofärgad plåt.

– Men kan det frigöras något om man eldar en omålad plåtcontainer? Det vill vi också veta. För oss är det viktigt att få fakta på bordet, hantera oro, fatta kloka beslut och göra kloka investeringar på rätt sätt, säger Cecilia Hammar Wijkmark.

Utbildningar på MSBs skolor genomförs i så snälla miljöer som möjligt. Det går inte att jämföra med de ämnen som kan frigöras under verkliga insatser där bilar och bostäder brinner.

PER LARSSON

Nedskärning blev nyanställning

Länsstyrelsen kritiserade Gotland

Länsstyrelsen kritiserade Gotland för att ha inte leva upp till sitt handlingsprogram som dessutom var gammalt.

Nu kommer 16-18 brandmän anställas på heltid för att regionen ska kunna leva upp till den nivå man själv beslutat om.

Räddningstjänsten på Gotland har tidigare haft sparkrav på flera miljoner hängande över sig. Nu får verksamheten istället ett tillskott som i slutändan beräknas hamna runt åtta miljoner om året.

Ytterst bottnar det i problem att rekrytera deltidsbrandmän, att handlingsprogrammet var gammalt och dessutom säger en sak men verkligheten är en annan.

– Vi har påtalat bristerna. Nu löser man bemanningen och bibehåller en hög ambition när det gäller trygghet och säkerhet, säger Jan Eriksson på länsstyrelsen i Stockholm som utfört tillsynen på uppdrag av länsstyrelsen på Gotland.

I handlingsprogrammet från 2006 uttalas att det ska finnas rökdykarkapacitet på brandstationer som täcker norra Gotland. På grund av rekryteringsproblem har det aldrig lösts.

När ett nytt handlingsprogram skulle tas fram till 2010 presenterade räddningstjänsten några möjliga förslag.

– Men det togs inget nytt beslut. I stället har det gamla handlingsprogrammet levt vidare, med sina brister, säger Anders Fagerlund, brandmästare på Gotland.

Bemanningen på främst norra Gotland är fortfarande undermålig.

– Vi får inte tag i folk som kan ge oss rökdykarkapacitet. Vi har ju ingen grannkommun att samverka med heller, säger Fagerlund.

För att klara bemanningen och leva upp till sina egna mål kommer stationen i Slite ha två brandmän på heltid dygnet runt. Vid insatser på norra delen av ön kompletteras de med deltidsbrandmän.

I Hemse, på södra Gotland, är det problem att klara beredskapen på dagtid. Där anställs två heltidsbrandmän på dagtid måndag-fredag.

Dessutom utökas bemanningen i Visby från fem till sex man, för att en ledningsperson ska kunna skickas ut till övriga stationer utan att kapacitet går förlorad inne i Visby.

Totalt innebär det tre dygnstjänster och två dagtjänster på heltid, vilket kommer att innebära rekrytering av 16-18 tjänster. Rekryteringen kommer att ske successivt. Två extra miljoner är föreslagna till nästa år. I slutändan beräknas utökningen kräva ett årligt tillskott på åtta miljoner kronor jämfört med dagens budget.

– Det här är fantastiskt positivt. Under mina 30 år i räddningstjänsten har jag inte varit med om något liknande. Nu hoppas jag vi kan driva igenom en bra organisation, säger Anders Fagerlund.

PER LARSSON

Ny EU-lag för stärkt civilskydd

Vid årsskiftet träder EUs nya civilskyddslagstiftning i kraft.

Syftet är ett stärkt civilskydd genom snabbare och effektiva insatser vid katastrofer men också ökade satsningar på katastrofförebyggande åtgärder och riskhantering.

Sverige har genom Försvarsdepartementet deltagit i de nästan två år långa förhandlingarna av lagstiftningen. Den nya rättsakten har ingen påverkan på svensk lagstiftning.

– Sverige har varit drivande i frågor som rör till exempel ett ökat fokus på förebyggande och erfarenhetshantering, säger Therese Wikström, EU-samordnare på MSB.

Ett viktigt inslag i lagstiftningen är inrättandet av en frivillig resurspool som bygger på medlemsländernas resurser. Sedan tidigare finns så kallade civilskyddsmoduler som medlemsländer ställer till EUs förfogande. Både MSB och Kustbevakningen har civilskyddsmoduler anmälda hos EU.

Redan i maj inrättades lägesbilds- och koordineringscentralen Emergency Response Coordination Centre (ERCC) för att snabbare kunna genomföra insatser både inom och utom EU vid katastrofer. ERCC ersätter det tidigare Monitoring and Information Centre (MIC).

Den nya lagstiftningen har ett bredare perspektiv. För att öka förmågan till samarbete länderna emellan startas ett gemensamt utbildningsprogram och utbildningsnätverk. Att dra lärdomar från inträffade olyckor och kriser är väsentligt och ett program för erfarenhetsåterföring ska etableras.

– Den breddade ansatsen på lagstiftningen innebär att den inte längre främst omfattar responsperspektivet utan även förebyggande, förberedande och erfarenhetshantering, vilket är positivt ur ett svenskt perspektiv. Medlemsstaterna ska till exempel ta fram nationella risk- och förmågebedömningar som ska rapporteras in till kommissionen vart tredje år, säger Selma Ilijazovic, EU-samordnare, MSB.

GUNNO IVANSSON

Regeringen vill se utvecklad samverkan mellan blåljus

MSB har fått tre regeringsuppdrag som rör räddningstjänst.

I ett av dem vill regeringen se förslag på utvecklad samverkan mellan blåljusmyndigheter.

– Att utveckla samverkan mellan den kommunala räddningstjänsten och andra blåljusaktörer är ett sätt att utnyttja samhällets resurser mer effektivt, säger försvarsminister Karin Enström.

De tre regeringsuppdragen är:

1 Stöd till räddningstjänster med deltidsbrandmän och samverkan mellan blåljusmyndigheter.

Uppdraget är tudelat. MSB ska redovisa vilka åtgärder myndigheten vidtagit för att stödja kommuner med deltidsbrandmän i räddningstjänsten och hur det kan utvecklas.

Regeringen vill också utveckla samarbetet mellan blåljusmyndigheter och att goda exempel på samverkan lyfts fram. Arbetet ska ske i samverkan med Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen.

Hur arbetet kan utvecklas ska i båda fallen utgå från nuvarande ansvar och åtagande, synpunkter inhämtas från länsstyrelser och SKL (Sveriges kommuner och landsting).

2 Ökad jämställdhet och mångfald inom räddningstjänsten.

Regeringen anser att räddningstjänstens sammansättning i möjligaste mån bör återspegla sammansättningen i samhället. Hög kompetens, lämplighet, jämn könsfördelning och mångfald bör eftersträvas.

Standardiserade tester för antagning till utbildning och rekrytering till yrket kan underlätta ökning av underrepresenterade grupper och därmed stärka kompetensen inom räddningstjänsten, anser regeringen.

MSB ska i samverkan med Rekryteringsmyndigheten pröva lämplighetstester med fortsatt höga kompetenskrav för antagning till SMO-utbildningen. Så långt som möjligt ska det säkras att de som antas till utbildningen har förutsättningar att arbeta inom bland annat kommunal räddningstjänst.

3 Kommunernas arbete med handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst.

Regeringen anser att arbetet med målstyrning och handlingsprogram, samt att följa upp, utvärdera och analysera handlingsprogram behöver utvecklas.

Därför ska MSB i samverkan med länsstyrelserna redovisa åtgärder som gjorts för att utveckla det som stöd som myndigheterna ger kommunerna och hur det kan bli ännu bättre. Hur uppföljning, utvärdering och analys kan utvecklas ska också redovisas.

Regeringen konstaterar att MSB tagit fram vägledningar som är bra exempel på hur kommunerna kan stödjas, och att det arbetet bör fortsätta och utvecklas.

De tre uppdragen ska redovisas senast 30 april.

Svensk styrka godkänd av FN

Den svenska sök- och räddningsstyrkan SWIFT/USAR uppfyller internationella krav och har återklassificerats av FN.

Styrkan ska inom tio timmar kunna ge sig av för att söka överlevande efter en jordbävning.

Sökövning i Skövde under klassificeringen av sök- och räddningsstyrkan. FOTO: JOHAN EKLUND

För att vara aktuell för insatser i FN-regi krävs att styrkan klassificeras vart femte år och det skedde senast 2008.

Klassificeringen genomfördes under en jordbävningsövning som omfattade mobilisering i Kristinehamn och flygplatsen i Örebro som utgår från vid en internationell insats. Sökövningen skedde på SRTC i Skövde.

Den svenska USAR-styrkan är ett av i dag cirka 30 team i världen som är klassificerade.

Hjälp av sök- och räddningsstyrkor (USAR, urban search and rescue) efterfrågas av drabbade länder vid händelser med raserade konstruktioner efter jordbävningar, terroristattacker eller andra orsaker.

Styrkan består av sök- och räddningspersonal, räddningshundar inklusive hundförare, sjukvårdspersonal, personal för logistik och samband samt ledning och ledningsstöd.

Beroende på uppgift mobiliseras styrkan som Heavy eller Medium. Heavy består av upp till 76 specialutbildade personer och tolv räddningshundar.

För att inte ytterligare belasta det katastrofdrabbade landet ska styrkan vara självförsörjande i minst tio dagar.

Den svenska sök- och räddningsstyrkan har tidigare genomfört insatser i Armenien 1988, Turkiet 1999 och Algeriet 2003.

Delar av styrkan deltog i en jordbävningsinsats i Indonesien 2009. 2011 påbörjades insatsplanering för insats i Japan men planeringen avbröts då efterfrågan från Japan uteblev.

GUNNO IVANSSON

Fotnot: SWIFT USAR (Swedish International Fast response Team - Urban search and rescue)

MSB omorganiserar informationssäkerhet

Samhällets ökande beroende av IT gör att trycket på informationssäkerhetsfrågor ökar. För att bättre möta behoven omorganiserar MSB arbetet med informationssäkerhet.

Enheten för samhällets informationssäkerhet ombildas och blir ett eget verksamhetsområde, Samhällets informations- och cybersäkerhet. Verksamheten kommer att bestå av tre enheter.

Två av enheterna kommer att ha ett fokus på förebyggande arbete och en kommer att ha perspektivet hantera. I den senare enheten kommer Nationell operativ samordningsfunktion för informationssäkerhet (NOS) och CERT-SE återfinnas.

Omorganisationen innebär att verksamheten tillförs mer resurser.

– I dag är vi 35 personer och målsättningen är att vi nästa höst ska vara drygt 40 och mot 2015 ytterligare 5-6 personer. Vi blir mycket starkare och fokuserade i det systematiska säkerhetsarbetet inom respektive områden, säger verksamhetschefen Richard Oehme.

IT-drift kartläggs

MSB kartlägger i vilken omfattning kommunerna valt att lägga ut sin IT-verksamhet hos annan aktör. Kartläggningen fokuserar på det som är kritiskt för att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter.

Totalförsvarets forskningsinstitut, Foi, genomföra kartläggningen och resultatet presenteras i början av nästa år.

Resultaten ska öka MSBs förmåga att stödja kommunernas förebyggande arbete.

Rakel hos länstrafik

Länstrafiken i Jönköping behövde ersätta ett gammalt analogt kommunikationssystem och valde att införa Rakel i alla 260 bussar.

Förutom säker kommunikation mellan trafikledning och bussar i dagligt arbete konstaterar trafikinspektör Anders Lägersten att det finns fler vinster med Rakel.

– I situationer med kriser, skogsbränder, evakueringar då man behöver ha övergripande integrerad användning av systemet kan vi samverka med blåljusorganisationer i andra talgrupper. Det är en jättebra möjlighet, säger han till msb.se.

I mitten av november arrangerades för andra gången mässan Mötesplats Samhällssäkerhet i Kista. Tema för 2013 var Ingen kommer undan. Parallellt med utställningar pågick seminarier och föreläsningar om de risker och kriser som hotar, nationellt och globalt.

Tack vare att vi lyckats omsätta erfarenheter från tidigare stormar som att minska sårbarheten i elproduktionen kom Sverige undan stormen Simone ganska bra, konstaterade försvarsminister Karin Enström.

FOTO: NIKLAS LARSSON / BILDBYRÅN

Mindre sårbara efter Gudrun

KISTA

Sverige klarade sig undan stormen Simone ganska bra. Tack vare att vi lyckats omsätta erfarenheter från tidigare stormar som att minska sårbarheten i elproduktionen.

– Krisberedskapsarbetet som genomfördes i samband med Simone visar att ett sytematiskt förebyggande arbete och god samverkan ger resultat.

Självklart finns förbättringsmöjligheter men enligt försvarsminister Karin Enström har Sverige en stabil grund att stå på.

– Hanteringen av kriser handlar både om hur vi agerar tillsammans och som enskilda individer. Därför är samverkan och riskmedvetenhet hos enskilda och andra aktörer viktiga teman i regeringens kommande proposition om samhällets krisberedskap i vår.

Propositionen kommer också att föreslå ny reglering för så kallade sprängämnesprekursorer, det vill säga utgångsmaterial för att tillverka sprängämnen. Syftet är att motverka olaglig tillverkning av sprängämnen med hjälp av ämnen som finns på marknaden.

Allas ansvar

”Det frivilliga engagemanget är en viktig del i samhällets samlade krisberedskap”

Karin Enström, Försvarsminister

Försvarsministern underströk att samverkan är ett honnörsord när man talar om samhällets krisberedskap. På alla nivåer och områden, även internationellt.

– Vårt beroende av informationsteknik har växt lavinartat. Man kan nog slå fast att utan informationsteknik och ett fungerande internet stannar Sverige. För att öka informationssamverkan är privat-offentlig samverkan en absolut grundförutsättning eftersom det är privata aktörer som äger och driver den här samhällsviktiga verksamheten och kritiska infrastrukturen.

För att kunna hantera allvarliga kriser krävs att hela samhället tar ansvar.

– Jag är övertygad om att den enskilda människans vilja och förmåga att hantera sin egen säkerhet är stor. Genom att frivilligt engagera sig kan man bidra till samhällets krisberedskap och skapa säkerhet för andra. Det frivilliga engagemanget är en viktig del i samhällets samlade krisberedskap, säger Karin Enström.

GUNNO IVANSSON

”Vi kan inte alltid garantera leverans”

KISTA

Inget land i Europa har så stark urbaniseringstrend som Sverige. Det innebär stora utmaningar för både de kommuner som växer och de som krymper.

– Därför är det viktigt att vi har en levande dialog med medborgarna där vi förklarar att vi bygger så robusta samhällen som möjligt, men aldrig kan garantera hundraprocentig leverans i alla lägen.

Det sa Anders Knape, ordförande för Sveriges kommuner och landsting i sitt anförande.

– För de kommuner som växer är infrastrukturen viktig och det finns stora krav på att den ska fungera. Man ska inte märka störningar i systemen, men vi kan inte förutse och hantera alla utmaningar.

I glesbygder med vikande befolkningsunderlag är svårigheten att rekrytera personal ett problem.

Höga krav

”Vi kan inte förutse och hantera alla utmaningar”

Anders Knape, SKL

– Man lyckas till hemtjänsten men har svårt att rekrytera experter och det är oerhört viktigt att upprätthålla komptensen i verksamheterna. Detta måste tas på stort allvar för även i glesbygd har man krav på trygghet, säkerhet och god samhällsservice.

Anders Knape vill se en översyn av lagstiftning runt rekryteringen av deltidsbrandmän.

– Vi måste öka antalet kvinnor som är en outnyttjad resurs. Kanske ska de i hemtjänsten också ha deltidsbrandmannautbildning och att lantbrevbärare och sotare ska ha hjärtstartare i bilen. Vi får inte vara rädda för att pröva nya saker.

Han gjorde även tummen ner för alarmeringstjänstutredningens förslag.

– Om vi ska ha en sammanhållen larmkedja är inte en statlig myndighet rätt väg att gå.

Överanvändningen av antibiotika globalt hot

KISTA

Allt fler bakterier blir resistenta mot antibiotika.

Men det löses genom att ta fram ny medicin, eller?

– Den tron är ett globalt självbedrägeri. Det har inte kommit någon ny antibiotika-klass sedan 1987, säger Otto Cars, professor vid Uppsala universitet.

■ Vetenskapen försöker ta fram ny antibiotika. Men att vi helt förlitar oss, eller väljer att tro, att det ska lyckas är en fara Otto Cars och Christina Greko, antibiotikaexpert vid Statens veterinärmedicinska anstalt, varnar för.

– Läget är illa. Det positiva med det är väl att vi inte brukar ändra vårt beteende förrän vi står under galgen. Och där står vi nu, säger Christina Greko.

Hon konstaterar att antibiotika sannolikt är den mest värdefulla medicin som tagits fram.

Men bakterier har blivit motståndskraftiga, utvecklar mekanismer som står emot antibiotikan. De bäst anpassade bakterierna överlever. Och ju mer antibiotika används, desto fler bakterier får möjlighet att utveckla resistens.

– Konsekvenser är att medicineringen biter långsammare, vi är sjuka längre och det kan även leda till döden. Och sjukvården blir dyrare. Många lever i tron att det är ett problem i Indien, men vi har det här hemma också. Problemet är globalt, säger Christina Greko.

Otto Cars

Christina Greko

– Räkna med att det blir värre de närmaste fem-tio åren. Det här är ett system som håller på att kollapsa. Vi måste bort från ett antibiotika-beroende samhälle, säger Otto Cars.

Sverige är mer restriktivt med användning av antibiotika. Det gäller generellt i norra Europa. Situationen i medelhavsländerna är en annan.

– Vi ser en klar skillnad mellan nord och syd. Det samma gäller användningen av antibiotika på djur. Antingen är djuren mycket mer sjuka i vissa länder, eller också är det en överanvändning, säger Christina Greko och fortsätter:

– Men det handlar inte bara om medicinering. Bakterier sprids, och det har inget med resistens att göra.

Antibiotikaanvändningen är ett system som håller på att kollapsa. – Läget är illa. Vi står under galgen, säger Christina Greko, antibiotikaexpert vid Statens veterinärmedicinska anstalt.

FOTO: SCANPIX

Mätningar har visat att resistenta bakterier finns i inkommande vatten till reningsverk, i måsspillning i centrala Stockholm. Det finns i princip finns överallt.

– Alla är bärare, de finns även i dricksvattnet. Bakterier har konstaterats i dagsgamla kycklingar från uppfödningar. Det kan alltså komma in i vår mat, även vegetabilier kan kontamineras. Vi driver det här problemet framför oss i en helvetes-spiral.

Det akuta problemet är människors hälsa. Otto Cars nämner en beräkning gjord av EU som säger 25 000 människor om året dör på grund av resistenta bakterier. Bland spädbarn i Tanzania är det vanligare dödsorsak än malaria. I Sverige ser han ökade risker under vårdbehandling.

– Riskerna vid transplantationer och infektioner kan öka. Vi kan få en dödlighet på 10-15 procent vid höftledsoperationer på grund av infektioner, säger Otto Cars.

Mer avancerad behandling för enklare sjukdomar ökar samhällets kostnader. Resistenta bakterier hotar mer än hälsan, anser Cars.

– Världsekonomiskt forum har tagit upp det som ett av de tre största hoten. Det här är inget sjukvårdsproblem.

Men allt är inte nattsvart, Otto Cars ser också möjligheter.

– I Sverige har vi förstått problemet och här är läget trots allt bättre, vilket gör att vi kan vinna tid. Frågan är: om vi får fram ny antibiotika, kommer vi globalt att använda den rätt och inte missbruka den för banala åkommor? Hur ska sådana överenskommelser göras? Det räcker inte att WHO är engagerat, här måste vi ha med hela FN-systemet.

Björn Ursing, forskare, anser att det finns hopp att ställa till läkemedelsbranschen.

– Medicinsk teknik tar fram nya produkter för att minska behovet av antibiotika. Det finns en rad produkter som minskar risk för infektioner, Det kan vara katetrar som är dyrare men kan bli lönsamma. När man upphandlar är det viktigt att prioritera vilket resultat man vill uppnå, inte vilken produkten är, säger han.

– Håller med. Intensivvård kostar 50 000 per dag. För en dag och den summan kan man få mycket, säger Otto Cars.

PER LARSSON

Snabb global riskackumulering

KISTA

Globalt sett pågår en snabb riskackumulering. De ekonomiska riskerna stiger brant och antalet människor som omkommer i katastrofer fortsätter att stiga.

■ Margareta Wahlström, FNs generalsekreterares särskilda representant för katastrofriskreducering, gav en ganska pessimistisk bild av utvecklingen.

Hon leder arbetet med FNs ramverk, The Hyogo Framework for Action, vars mål är att reducera förluster i människoliv, ekonomi och miljö till följd av katastrofer.

– Eftersom ekonomisk tillväxt och risk följer varandra med stor precision has ostasien haft den snabbaste riskackumuleringen. Trots det fanns tecken på att man där faktiskt lyckats bryta kurvan. Ända tills Filippinerna inträffade som visade att trots varnings- och evakueringssystem spelar den mänskliga faktorn spratt när det gäller tilltron till tekniska system. Jag hoppas att detta statistiskt inte bryter den positiva kurvan, för överallt annars utom i USA fortsätter antalet människor som omkommer i katastrofer att stiga.

De ekonomiska riskerna är i brant stigande och beror på strukturen för hur vi organiserar våra samhällen.

– Det är vår sårbarhet och utsatthet i kombination som gör att kostnaderna stiger. Det som hände i Thailand och Japan blev en väckarklocka även för de privata verksamheterna, hur otroligt beroende man är av den globala ekonomiska verksamheten. I den privata sektorn ser man inte katastrofer som en risk. Vi måste presentera den här typen av risker i förhållande till företagsamhetens intresse av att investera.

Det saknas förståelse för hur mycket pengar katastroferna kostar medborgarna, vad den enskilde betalar via skattsedeln eller direkta förluster. Det är regeringarna som får ta kostnaderna eftersom försäkringsbolagen inte är intresserade, premierna skulle bli för höga.

– På det ekonomiska området har jag inte så goda nyheter, tvärtom, vi ser en snabbt accelererande förlustkurva, säger Margareta Wahlström.

Margareta Wahlström, FN.

Carol Paraniak, Högkvarterets samverkanschef, Magnus Dyberg Ek, MSB, Patrik Åhnberg, säkerhetschef Stockholms stad, Bengt-Göran Svensson, samverkansofficer Militärregion Syd och Johan von Knorring, försvarsdirektör i Uppsala län betonade alla bristande resurser och det jättearbete som krävs innan en nytt civilt försvar är på plats. Moderator var Svante Werger, MSB.

Samverkan gigantisk uppgift

Parterna har en lång väg att vandra i uppbyggnaden av en nytt civilt försvar.
– Vi måste ha en gemensam målbild, landa på samma planet för att få rimliga förutsättningar, säger Johan von Knorring, försvarsdirektör i Uppsala län.

■ Enligt Johan von Knorring ledde nedläggningen av Civilförsvaret 1996 och den ”strategiska timeouten” till att samverkan med försvarsmakten upphörde.

– Historiskt sett har länsstyrelsen jobbat med krigsplanering men den förmågan har gått förlorad. Det finns mycket att återta för att vi ska bli en bra samarbetspartner till Försvarsmakten. Försvarsmakten har bjudits in i nätverk och etablerade strukturer. Samarbete i vardagen är en förutsättning för samverkan i kris.

Representanterna från både det civila och försvaret framhöll bristande resurser.

– Vi skulle aldrig kunna göra om Gudrun – vi har inte lika mycket resurser. Ingen av oss är särskilt starka, vi har ett gigantiskt arbete framför oss, säger Bengt-Göran Svensson, samverkansofficer Militärregion Syd.

Carol Paraniak, Högkvarterets samverkanschef, pekade på de stora skillnaderna i resurser mellan det gamla och nya försvaret. Då hade Sverige drygt 7 miljoner invånare och 850 000 värnpliktiga. I dag är vi nästan 9,5 miljoner och har 55 000 soldater.

Resurssvaga
”Ingen av oss är särskilt starka, vi har ett gigantiskt arbete framför oss”
Bengt-Göran Svensson, samverkansofficer Militärregion Syd

– Detta är vad vi får för 42 miljarder. Vi är en liten pusselbit i sammanhanget. Vi är direkt beroende av det civila samhället och har idag ett stort behov av kvalificerad sjukvård, transporter och försörjning. Vi är också bekymrade för livsmedelsförsörjningen, idag finns inga lager.

Patrik Åhnberg, säkerhetschef Stockholms stad, berättade om samverkanserfarenheter med Försvarsmakten i samband med ett Nato möte och president Obamas besök.

– Det vi sprang på direkt var språk och strukturer. Språk och igenkänning är en förutsättning för att det ska fungera. Samverkan tar tid. Vi måste säga vilka problem vi har och sätta mål. Risk- och sårbarhetsanalyserna hittar problemen det gäller att dela kunskaperna med andra och det har vi inte gjort.

Magnus Dyberg Ek, MSB, konstaterade att krisberedskapen har många goda förmågor, nu handlar det om att se helhetsperspektivet, balansera krisberedskap och höjd beredskap. MSB siktar på att nå en grundförmåga 2020.

– Prioriterat är att stödja Försvarsmakten. Privata företag behöver engageras och knytas upp i planeringen som måste göras tillsammans med Försvarsmakten. Den stora frågan är ambitionsnivån, vad det får kosta och där väntar vi på försvarsbeslutet 2015.

GUNNO IVANSSON

MSB: Kritiskt att frivilligresursen tillvaratas

Rubriken för seminariet var: Medborgaren – resurs eller belastning? Jörgen Peters, beredskapsdirektör i Halland, har sin bild klar.
– Jag är övertygad om att frivilliga är en viktig resurs för att skapa uthållighet.

■ I den svenska traditionen av att stat och myndigheter sköter det mesta har frivilligkrafterna fört en relativt undanskymd tillvaro. Framfångarna för Missing People har gett draghjälp åt frivilligfrågan.

– Missing People är en del av svenska folket, alla dessa goda hjärtan som vill hjälpa till. Vi hjälper anhöriga att organisera frivilliga som ställer upp, säger Rolf Atterling, Missing People Riks.

Rolf Atterling

Resurserna som organisationen dragit till sig på kort tid är imponerande. Man har 270 000 volontärer och 28 000 som kan ställa upp för skallgång. Generellt sett, ju mindre ort, ju fler frivilliga.

– Det har också blivit så att vi stöttar polisen. Vi vill bredda samverkan med andra organisationer.

Frivilligorganisationer blir utnyttjade. Svenska Blå Stjärnan, en av 18 frivilliga försvarsorganisationer, som utbildar djurskötare för samhällets krisberedskap, anlitas av Jordbruksverket.

– I samband med utbrottet av Blåtunga 2008 gjorde Blå Stjärnans beredskapsplanering att vi snabbt kunde ställa upp med fyra personer i ledningscentralen och 60 personer i fält för att arbeta med vaccineringskampanjen, berättar Kristin Sundström, generalsekreterare Svenska Blå Stjärnan.

Vid Tjernobylhaveriet 1986 fanns ingen planering för livsmedelsproblem på grund av radioaktivt nedfall på betesmarker. Mjölkproduktionen är extremt känslig för radioaktivt nedfall och i stora delar av östra och norra Sverige infördes betesförbud. Vid provtagningen av gräs utnyttjades inte bara Blå Stjärnan utan även Bilkåristerna samt Lottakåren för administration.

– Varje år genomförs en stor övning där det tas gräsprover som skickas till Strålsäkerhetsmyndigheten för analys och utan frivilliga skulle inte den organisationen finnas, säger Audree Paquette, Strålsäkerhetsmyndigheten.

För samhället är det viktigt att frivilligresursen tillvaratas.

– Självklart är medborgarna en resurs. Vi måste hitta former för att ta vara på engagemanget på ett mycket bättre sätt än vi gör idag. Det är kritiskt för myndigheterna ur ett förtroendeperspektiv, säger Svante Werger, kommunikationsdirektör MSB.

Ett problem för frivilligorganisationerna är att de sällan blir utnyttjade.

– Inför framtiden hoppas jag att det ska bli lättare att söka bidrag hos Ungdomsstyrelsen för våra ungdomar. Frivilliga måste ha något att göra även när det inte är kris. Vi har medlemmar som varit med sedan de var 12 år och det är en utmaning att ha med dem hela vägen, säger Kristin Sundström.

GUNNO IVANSSON

Se medborgarna som en resurs

Kan myndigheter ge en samlad bild av en kris? Lägesbilden förmedlas oftast av medierna och kommer allmänheten att lita på den?

■ Jack Werner, redaktör för sociala medier på Metro är tveksam.

– Medierna upplever en fundamental förtroendekris som leder till att människor skapar egna informationsbubblor.

Han tog som exempel Utöya där det tog tid för svenska medier att komma upp på banan.

– Då dök det upp profiler som blev sina egna medier och fick tusentals följare.

Studier visar att i sociala medier följer man människor med samma åsikter. Det gäller såväl politiker som extremister.

– Man skapar egna värderingar och en mängd budskap som utgår från andra premisser än det vi tycker är viktigt, säger Jack Werner.

Myndigheter kan också vara oense om lägesbilden. Anna Toss, som arbetar med utveckling av sociala medier på MSB, berättade om ett fall i Tyskland där man trots oenighet beslöt att gå ut med en enad bild.

– Förtroendekrisen beror på att medborgarna har större kunskaper än tidigare. Informationen finns inte bakom stängda dörrar. Det är oseriöst av myndigheter att påstå att man har en samlad bild av krisen och sedan gå ut med den när man inte har det. En samlad bild kan också vara en disparat bild.

En kris är komplicerad och enligt Anna Toss är det viktigt att myndigheterna vågar visa det.

– Det har medborgaren störst nytta av för att kunna göra informerade val – även om det är val som vi kanske inte vill att de ska göra. Vi har länge, länge trott att vi ska tänka åt medborgarna.

Jack Werner är tveksam till informerade val till en befolkning som är lite kvävd av alla val. Är det så rimligt att i alla lägen ställa olika sidor mot varandra? En fråga från publiken undrade om informerade val inte är ett sätt för myndigheter att frånsäga sig ansvar.

– Jag menar inte att man ska skyla över att det finns stora skillnader. Vi går mot större uppluckring av gränsen mellan medborgare och myndighet. Ska vi öppna oss mer eller sluta oss mer?

Stormen Simone blev inte så svår som befarat och efteråt kom viss kritik mot åtgärder som vidtogs i förebyggande syfte. Moderatorn Jonas Landgren ställde frågan: hur mycket ska myndigheterna blåsa på?

– Frågan är intressant. Vi fick ett argt brev till Krisinformation.se där en man frågade: Höststorm, är det verkligen en kris? Skrämmer ni inte bara upp folk? MSB är en myndighet och lever av att vara behövd; att det är kris. Kanske är det lätt att dra på. Det kan vara bra att vi rannsakar oss själva, ska vi vara mer måttfulla?

Det dyker ständigt upp nya sociala medier och i panelen var man rätt överens om att inte haka på allt. Var inte så hysteriska. Håll respektfullt avstånd till bilen framför är Jack Werners råd.

– Ni kan inte satsa 100 procent på sociala medier, gammalmedia behövs fortfarande, säger Daniel Wåckner, i Sveriges radios sändningsledning.

– Lyssna in, be om hjälp. Se medborgarna som en resurs och ge dem möjlighet att bidra, är Anna Toss råd.

Om myndigheter skannar av sociala medier för information, när övergår det till att bli övervakning? Jack Werner anser att det är en illusion att tro att man kan ha kontroll över informationen som finns där ute.

– Jag tror att vi måste ge unga utbildning i följderna av att publicera sig i sociala medier.

Kriser är komplexa och myndigheter ska våga visa sig felbara. – Vi har länge, länge trott att vi ska tänka åt medborgarna, sade Anna Toss, MSB. Tillsammans med Jack Werner, Metro, Daniel Wåckner, Sveriges radio och Martin Bengtsson, MSB, diskuterade hon sociala medier.

– Ytterst handlar det om att bygga upp ett hållbart och demokratiskt samhälle som vi alla kan känna tillit till och som fungerar, säger Agneta Blom, regeringskansliet.

Segregation och låg tillit bakom social oro

– Social oro – då är väl Malmö som klippt och skuret, eller?

Per-Erik Ebbeståhl, säkerhetsdirektör Malmö stad, öppnade sitt anförande med självironi men redovisade sedan statistik som ger fog för påståendet.

■ I Malmö finns starkt segregerade bostadsområden där det är stora skillnader i sysselsättning och utbildningsnivå. Det skiljer sex år i medellivslängd mellan hög- och lågutbildade. I vissa områden lämnar hundra procent av eleverna nian med behörighet till gymnasiet, i andra bara drygt var fjärde. Det finns områden där sysselsättningsgraden är 75 medan den är 35 procent i andra.

– Det krävs arbete, utbildning och bostad. Vi har en akut bostadsbrist. I områden med låg tillit har hela befolkningen bytts ut på fyra år.

I Malmö spelar religionen en viktig roll. Motsättningar och problem med antisemitism ledde till att man startade ett arbete, Coexist, för religiös samverkan.

– Staten må vara sekulär men Malmö är inte sekulärt och då är det en arena även vi måste finnas på.

I slutändan hamnar problemen hos polisen. Roger Ekenstedt, dialogpolis i Stockholm, menar att interna strukturer ibland hindrar ett effektivt arbete mot social oro.

– Det brottsförebyggande arbetet måste ges högre status inom polisen. Polisen måste finnas på plats i lokalsamhället även när det inte är upplopp. Det är närpolisen som gör jobbet och som ska få mest uppmärksamhet, men de används fel och får inte förutsättningarna.

Samtidigt framhåller han att det är mycket bakom social oro som polisen inte ensam kan göra något åt. I kommunerna försöker man arbeta brett med problemen, men hur tvärsektoriellt arbetar regeringen? undrade Johnny Lind, projektledare Västerortspolisen.

– Det är nog så att statens stupränna leder ner i knät på kommunerna som får hantera problemen, kommenterade Per-Erik Ebbeståhl.

Social oro uppstår i segregerade områden med hög arbetslöshet. Men det finns inga enkla förklaringar varför det plötsligt uppstår social oro. Det man ser är att det är små grupper av kriminella unga män som ligger bakom oroligheter som i Husby i maj.

– Bara för att man är fattig och arbetslös blir man inte extremist. Så ser inte samhället ut, säger Agneta Blom, sekreterare i Utredningen om ett effektivare arbete för att förebygga våldsbejakande extremism. Hon understryker att utredningens syfte är att förebygga den extremism som leder till brottsliga handlingar och våld, inte den grundlagsskyddade rätten att ha extrema åsikter.

– Det handlar aldrig om att förebygga människors åsikter, för de ska vi klara av med andra åsikter.

GUNNO IVANSSON

Kommuner arbetar aktivt förebyggande

KISTA

Kommunerna är aktiva i förebyggande skadearbete.
Det visar SKLs rapport Öppna jämförelser.

■ Över 90 procent av kommunerna arbetar förebyggande mot fallolyckor, med trafik- och vattensäkerhet och riskhänsyn i fysisk planering.

SKL gör kommunjämförelsen inom området trygghet och säkerhet tillsammans med MSB.

– Vi ville i år titta på hur det breda säkerhetsarbetet ser ut, det finns ingen sådan studie gjord, säger Fredric Jonsson, SKL.

70 procent av kommunerna har svarat på en enkätundersökning om vad säkerhetsarbetet omfattar och hur det är organiserat. Resultatet visar att:

90 procent av kommunerna arbetar med att förebygga fallskador. 79 procent driver arbetet och 11 procent deltar men någon annan är ansvarig. För trafiksäkerhet är siffran 92 procent (61+31); brandsäkerhet 99 procent (72+27); vattensäkerhet 92 procent (73+19); riskhänsyn i fysisk planering 94 procent (85+9).

Fredric Jonsson

Resultaten visar också att 85-90 procent av kommunerna driver eller medverkar i arbete mot ungdomskriminalitet, skadegörelse och våld i olika former.

– Kommunerna kan vara stolta över att det jobbas så mycket med det det brottsförebyggande arbetet, tycker Fredric Jonsson.

Kommunerna anser sig ha välutvecklad kunskap och arbete inom krisberedskap. Alla driver verksamhet inom krisstöd, krisledning, risk- och sårbarhetsanalyser. Kontinuitetsplanering är också vanligt.

– 42 procent har angett att de har egen Tib, tjänsteman i beredskap. Det är en ganska hög siffra.

Suicidprevention är årets tema i Öppna jämförelser. 35 procent av kommunerna driver sådant arbete och lika många deltar men i annans regi.

– Här har förebyggande arbete stor effekt. Nio av tio som hindrats att ta sitt liv kommer inte att dö av självmord. Den siffran har för mig varit den tydligaste drivkraften att jobba vidare med detta, säger Fredric Jonsson.

En av de stora jämförelserna i rapporten är det sammanvägda värdet av resultat för de fyra områdena personskador, utvecklade bränder i byggnad, våldsbrott, samt stöld- och tillgreppsbrott.

Bäst resultat i undersökningen får Lomma, följt av Öckerö och Ydre.

– Mycket av resultaten hänger samman med socioekonomiska faktorer. De kommuner som exempelvis har lägst andel personskador är välmående kommuner med hög andel välutbildade och låg andel äldre invånare, säger Ingela Stenbäck, MSB.

PER LARSSON

FAKTA

Bästa kommuner 2013

1 Lomma
2 Öckerö
3 Ydre
4 Knivsta
5 Bollebygd
Bygger på sammanvägt värde av personskador, utvecklade bränder i byggnader, våldsbrott samt stöld och tillgrepp.

■ Lägst antal per 1 000 inv

Sjukhusvårdade efter olycka
1 Knivsta 7,1
2 Staffanstorp 7,9
3 Botkyrka 8,1
4 Uppsala 8,2
5 Huddinge 8,2

Utvecklade bränder i byggnad
1 Danderyd 0,16
2 Staffanstorp 0,19
3 Vellinge 0,20
4 Täby 0,21
5 Lidingö 0,23

Anmälda våldsbrott
1 Ydre 2,5
2 Lomma 3,1
3 Öckerö 3,1
4 Bollebygd 3,2
5 Robertsfors 3,3

Skadegörelse
Ovanåker 4,1

Anmälda stölder och tillgrepp
1 Pajala 14,1
2 Öckerö 14,4
3 Bjurholm 15,3
4 Hammarö 17,6
5 Habo 18,2

■ Lägst...

kostnader för olyckor
Hammarö 4 400 kr per inv
antal otrygga o oroliga för bostadsinbrott
Kiruna 16,4 %
antal otrygga o oroliga för misshandel o överfall
Leksand 10,1 %

■ Snabbast...

responstid räddningstjänst
Staffanstorp 7,4 min
responstid ambulans
Karlskoga 8,4 min

■ Högst...

samverkan polis/rtj
Dals-Ed
Osby 50 %
samverkan IVPA
Eda 40 per 1 000 inv
jämställdhet rtj
Mullsjö 21,7 procent

Tillåt känslor i krishanteringen

KISTA

Tryck inte undan känslorna, de är en viktig kraft när krisen ska hanteras.
Ibland behövs mer än rationellt tänkande, tydliga riktlinjer och strukturer för att ta bra beslut.

■ När krisen är ett faktum är det bra att ha förberedda rutiner, lathundar, kunskapsbanker och tidigare erfarenhet

Men kan man lämna en uppgjord plan och gå på magkänsla? Det var frågan som diskuterades på ett seminarie om beslut i samband med kriser.

Diskussionen kom att handla om att låta känslor spela en viktig roll.

– Känslor är också en kraft. En kontrollerad ilska ska inte underskattas. Men att vara lyhörd och kontrollera sina känslor är ett tuffare jobba än att stänga av dem, sade Ann Enander, forskare på Försvarshögskolan.

Och att känslor spelar en viktig roll tycktes alla överens om.

– Men utöver det behövs också en frihet. När jag var yngre tyckte jag inte att känslor var så viktigt. Nu inser jag att det styr mycket av hur vi beter oss. Och underskatta aldrig betydelsen av medmänsklig kontakt, sade enska släckmedelscentralen (SMC).

Olof Ekman, MSB, konstaterade att det inte finns något antingen eller, att det behövs både magkänsla och långsiktigt analyssätt.

– Det är viktigt att lära känna sig själv, veta hur man agerar under stress. Ju bättre självkännedom, desto lättare att hantera den svåra situationen, sade han.

Om den bakomliggande strukturen inte fungerar kan känslorna också ställa till det, konstaterade Ann Enander.

– Skaver det i organisationen redan innan blir det nog inte lättare i kris när känslorna rör om.

Vem har rätt personlighet för att ta beslut i kris, är vissa mer lämpade? Ann Enander frågade retoriskt och svarade själv:

– Personligheten kan vi inte göra så mycket åt, men vi kan rusta oss. Det handlar om trygghet och tillit till andra, ha fysisk och psykisk balans, kunskap och erfarenhet, självkännedom. Och om att öva. Det är mycket vi kan göra i stället för att jaga rätt personlighet.

Polisens regioner kan bli standard

KISTA

Polisen har delat in Sverige i sju regioner. Kommer det att bli vägledande för fler verksamheter?

■ 2015 förvandlas 21 polismyndigheter till en nationell myndighet. Samtidigt delas verksamheten in i sju regioner.

– Om det funnits regionbildningar att följa hade vi gjort det. Men det gjorde det inte och därför fick vi hitta lösningen själva, sade Thomas Rolén, ansvarig för polisutredningen, på ett seminarie i Kista.

Förutom de tre storstadsregionerna finns ytterligare fyra regioner i polisens modell. Enligt Rolén har Åklagarmyndigheten beslutat ta efter och Migrationsverket visar intresse.

– Jag tror polisen kommer att sätta någon form av de facto-standard, sade Helena Lindberg, MSB.

– SKL vill jobba med större strukturer. Det här handlar inte bara om sjukvård utan även kollektivtrafik, sade Hans Karlsson direktör för vård och omsorg på SKL.

Karlsson anser att dagens gränsdragningar, exempelvis länsgränser, är hämmande för verksamheten.

– Vi är för präglade av organisationsscheman i stället för att se flödesscheman. Svensk helikoptersjukvård skulle exempelvis må bra av en nationell lösning.

Kjell Wahlbeck och Cecilia Looström ansvarar för MSBs gigant, avdelningen för utbildning, övning och beredskap med omkring 370 medarbetare. Nu omorganiseras avdelningen, bland annat för att förbättra det externa stödet.

FOTO: JOHAN EKLUND

MSB gör om – för bättre stöd

– Det är viktigt att vi jobbar med mer långsiktiga mål

MSB omorganiserar sin största avdelning, UB.

Målet med förändringen är att ge bättre stöd till aktörer och sätta upp långsiktiga mål för arbetet med krisberedskap och skydd mot olyckor.

Förra året beslöt MSBs ledning genomföra en verksamhetsanalys som i sin rapport föreslog en omorganisering av avdelningen för utbildning, övning och beredskap, UB.

Analysrapporten framhöll att:

- frågor inom avdelningen hanteras på alltför detaljerad nivå på bekostnad av det strategiska arbetet
- avdelningen haft svårt att finna balans mellan räddningstjänst och krisberedskap
- avdelningens utvecklingsenhet haft svårt att leva upp till alla förväntningar
- utbildningsverksamheten inte utvecklats och förnyats i förväntad takt

Parallellt pågick en Nöjd kund-undersökning som bekräftade behovet av förändring. En följd av bristerna är en osäker krisberedskapsuppbyggnad ute i landet.

– Det saknas till exempel gemensamma målbilder och för oss gäller det att tydliggöra målbilderna och att bidra till att aktörerna jobbar för att nå dem. Det är också viktigt att vi arbetar med mer långsiktiga mål. Inte bara tre utan tio år framåt och kanske ännu längre i vissa frågor, säger avdelningschef Kjell Wahlbeck.

Kritiken är inte enbart följden av sådant som MSBs kunnat råda över. Det visade sig till exempel att enheten för utveckling av räddningstjänst och krishantering hade ett för omfattande och komplext uppdrag.

– När Räddningsverket bildades 1986 fick man rätt gott om pengar vilket gjorde att det togs många initiativ för att stödja räddningstjänsten. Det fanns resurser för det som önskades och aktörerna vande sig vid att ha en myndighet som hjälpte till med vad det nu kunde vara. När pengaströmmen drogs åt, vilket blev tydligt först när MSB bildades, matchade inte förväntningar och möjligheter, säger Cecilia Looström, biträdande chef för UB.

UB är MSBs jätte med omkring 370 medarbetare och spänner över verksamheter som Rakel och ledningsstöd till hela utbildningsområdet med verksamhetställena i Revinge och Sandö. UB arbetar med både krisberedskapsfrågor och skydd mot olyckor.

– Man kan också beskriva det som den förberedande delen i det breda uppdraget, det vill säga att stödja aktörerna att samverka i hela skalan och sedan sektorsuppdraget att stödja utvecklingen av kommunal räddningstjänst, säger Cecilia Looström.

Konkret innebär organisationsförändringen att två enheter, enheten för utveckling av räddningstjänst och krishantering och enheten för ledningssystem och beslutsstöd avvecklas.

De ersätts med tre nya enheter, enheten för samverkan och ledning, enheten för räddningstjänst och enheten för beslutsstöd. Det kommer också att inrättas en analysfunktion vid avdelningsledningens stödfunktion.

– För att det här ska fungera måste vi arbeta med mål och målstyrning. Ska man bygga krisberedskap i samhället måste man ha uppfattningar kring förmågor och vilka påfrestningar vi tror samhället kommer att utsättas för. Den typen av analysfrågor är viktiga och det gör att nya UB är förstärkt med en analysgrupp.

Räddningstjänstenheten ska samordna och utveckla räddningstjänsten. För att skapa bättre dialog vill MSB bilda ett räddningstjänstråd med representanter från området.

På enheten för samverkan och ledning bildas kompetensgrupper för att myndigheten ska bli mer samlad och systematisk i kontakt med aktörer.

– Kompetensgrupperna ska arbeta ut mot aktörerna för att stödja och utveckla samverkan. Redan idag görs det mycket bra arbete, till exempel metodprojektet för att stödja och utveckla länsstyrelsernas geografiska områdesansvar. Det ser vi som en av byggstenarna framöver med att jobba systematiskt. Vi måste försöka jobba mer genom länsstyrelserna, säger Cecilia Looström.

Kompetensgrupperna ska också ut och göra behovsanalys av framförallt förmågan att samverka och leda, men även inventera behov av utbildning, tekniskt stöd, övning för att sedan föreslå vilka åtgärder som behövs och vilket stöd MSB kan ge.

– På det här viset kan vi över tid jobba samlat med aktörerna. En kompetensgrupp kommer kanske att rikta sig mer mot central nivå och de andra två mot regional nivå men som även omfattar lokal nivå genom länsstyrelsernas områdesansvar.

Utbildningsfrågorna har fått släpa lite men även där blir det förändringar. Utbildningen ska bli bättre på att anpassa sig till aktörernas behov.

– Utbildning är mer en fråga om arbetssätt och processer. Varje verksamhetsdel måste ha en verksamhetsstrategi och det gäller självklart även utbildningsverksamheten, det måste finnas en långsiktig utbildningsstrategi.

Just nu är förslaget att den nya avdelningen ska heta avdelningen för utveckling av beredskap och att förkortning UB finns kvar.

GUNNO IVANSSON

Operativa frågor lockar stort

– Vi ser otrolig utveckling, intresset måste förvaltas

Intresset att diskutera operativa frågor inom räddningstjänsten är stort.

Nästan 600 deltagare kom till konferensen Skadeplats i Karlstad, 25-26 september.

– Vi ser en otrolig utveckling. Och det här intresset måste förvaltas, säger Roger Ågren, projektledare för Skadeplats.

Under 90-talet arbetade dåvarande Räddningsverket hårt med att poängtera vikten av förebyggande arbete.

När det slog igenom i landet blev det med sådan kraft att det på sina håll knappt var legitimt att framföra operativa spörsmål.

Det blev i debatten ett slags motsatsförhållande mellan operativt och förebyggande arbete, i stället för att se dem som komplement till varandra.

Jan Wisén, MSB, var under sin tid som brandchef i Stockholm en av de som alltid framhärdade vikten av båda funktionerna. Från Skadeplats konstaterade han på Twitter:

– Ökat intresse för operativa frågor, pendeln svänger.

Tidigare var operativ räddningstjänst i försvarsställning, med bemanning och risker vid minskade resurser som huvudfråga. Numera är det metoder och utveckling som finns på dagordningen.

Roger Ågren, till vardags brandmästare i Solna, konstaterar att engagemanget för operativa frågor är stort i räddningstjänsterna och att den ena inriktningen inte utesluter den andra.

– Många ringer, det byggs nätverk och man samarbetar i olika frågor. Vi måste diskutera den operativa verksamheten också. Det inträffar dessvärre olyckor.

Konferensen Skadeplats genomfördes för fjärde året. I år kom 591, runt 200 fler än året innan. Orsakerna kan vara flera, men att intresset ökar är tydligt.

Roger Ågren såg en förändring efter konferensen för två år sedan när Kim Nydahl, Helsingborg, föreläste om praktisk håltagning vid bränder.

– Det ledde till nätverk bland olika räddningstjänster, metoder och rutiner diskuterades.

Och det är dit man vill nå.

– Det är viktigt att konferensen är levande hela året, att diskussionerna fortsätter och kontaktnäten hålls levande. Det finns så mycket kunskap inom räddningstjänsten som vi annars inte får ta del av.

Vissa föreläsningar på Skadeplats är lärande, andra ren information. På Brandskyddsföreningens hemsida kommer inslag från föreläsningarna att läggas upp. De kompletteras med diskussionsfrågor som kan ventileras på den egna brandstationen, för att hålla diskussionen vid liv.

– Vi kan ta DalaMitt som exempel. De skickar 15-20 anställda varje år, från brandman till insatsledare. Från år till år skickar de nya personer så att deltagandet går runt och alla tar med sig diskussionerna på konferensen hem till arbetsplatsen.

SM i losstagning arrangerades i samband med konferensen. Dock bara med två deltagande lag.

– Men evenemanget hade stor publik och jag tror många såg nyttan av det hela, att tävlingen ger ett ökat lärande. Därför hoppas vi på fler deltagare nästa år och en utveckling av losstagningsarbetet.

Effektiva räddningsinsatser är ett område Roger Ågren som projektledare vill jobba vidare med, hot och våld inom räddningstjänsten likaså.

– Och vi måste fortsätta med utryckningskörning, inte minst med tanke på det som hände i Mellerud.

Per-Olof Engholm, DalaMitt, föreläste i ämnet i Karlstad och tog i slutet upp olyckan i Smedjebacken förra året då två brandmän omkom.

– Det sista han sa var: låt det aldrig hända igen. En vecka senare hände det.

Nästa år arrangeras Skadeplats i Älvsjö 14-16 oktober i samband med Skyddsmässan.

PER LARSSON

Konstruktionsbränder huvudbry

Konstruktionsbränder – gissel och huvudbry för räddningstjänsten.

– Men jag är övertygad om att fler sitter och filar på lösningar. Hjälps vi åt går utvecklingen snabbare, säger Lasse Nelson, lärare på MSB Revinge.

I bloggen ”En dåres bekännelse” i Tjugofyra7 tog Nelson förra året upp våndan med konstruktionsbränder.

Han konstaterade generaliserande att: ”Så länge vi hanterar rumsbränder lyckas vi. Om eller när branden smiter in i konstruktionen ökar risken för en totalskada drastiskt”.

Nelson insåg att han själv bidragit till fokuseringen och att han haft fel.

Nu är hans vision att branschen tillsammans ska ägna de nästkommande 30 åren åt att Sverige blir världsledande på konstruktionsbränder, så som man de senaste 30 åren blivit världsledande på invändig brandsläckning.

Och på Skadeplats gav Lasse Nelson och Erik Elvermark, Norrtälje räddningstjänst, exempel på att det händer saker i landet.

På gång

”Om alla delar med sig av sina erfarenheter kan vi bli ännu bättre.”

Lasse Nelson, lärare MSB

– Vi har kommit en bit på vägen. Om alla delar med sig av sina erfarenheter kan vi bli ännu bättre.

Exemplen som gavs var:

Umeå gör husbränningar med särskilt fokus på konstruktionsbränder.

–Man ser till att branden får fäste inne i väggar. Erfarenheter är bland annat att det går fort när branden väl tar sig, det är svårsläckt om man använder normala metoder för rumsbrand och det kan ta lång tid innan man får tolkningsbara utslag på IR-kameran. Det är inte revolutionerande, men intressant.

Norrtälje testar att få in släckmedel i konstruktionen utan att få in luft.

– Skumspikar används och fördelen med skum är att det kan tryckas ut i väggen. Det går inte åt mycket vatten och man har nästan ingen luft alls med.

Under Skadeplats visades olika sätt att angripa konstruktionsbränder. FOTO: PER LARSSON

Storgöteborg har dammat av skriften ”Så byggdes husen” och med stöd av författaren gjort en version som kallas ”Så brinner husen”, med klar koppling till konstruktion.

– Här erbjuds materiallära, konstruktionslära, byggnadstekniskt brandskydd, erfarenheter från bränder, scenarior. Finns riktiga godbitar i materialet.

Landskrona testar olika metoder och tekniker.

– Man testar olika tillsatser i släckvattnet, har anpassat dimspik så att de sprutar bakåt och tar väggen inifrån. Testar också IR-kameran på olika sätt.

Det noterades också att studenter vid Lunds tekniska högskola gör jämförande studie av släckeffekter hos tillsatser och brandimpregneringsmedel i släckvatten.

– Jag tror vi har en framtid med tillsatsmedel, det kan gör arbetet ännu effektivare, säger Erik Elvermark.

PER LARSSON

Nya fordon skapar osäkerhet

Stäng av motorn, koppla bort batteriet.

Traditionella åtgärder vid trafikolycka gäller även för fordon med alternativa bränslen.

– Ni jobbar säkert i dag, fortsätt med det och var inte så oroliga för dessa bilar, säger Göran Valentin, MSB Revinge.

Fordon med alternativa bränslen kan skapa osäkerhet vid olyckor. Men att en enskild brandman ska kunna hantera alla typer av bilar som tillverkas är omöjligt, anser Göran Valentin.

– Vi måste hitta generella riktlinjer. Att lära sig var alla skiljebrytare och säkringar sitter i en elhybrid, det funkar inte.

Hans enkla råd vid en olycka är:

Försök identifiera fordonet. Om märkning inte syns. Öppna motorhuven, elhybrider har orange kablar. Två tanklock är en annan vägledning.

Den första åtgärden är, precis som med traditionella fordon, att stänga av motorn och koppla ur batteriet.

Läs mer

Fler artiklar från Skadeplats finns på:
www.tjugofyra7.se

Under konferensen Nordic Crisis Communication 2013 i Stockholm hölls en övning i sociala medier. Olika bord fick olika roller som media, rederi och myndigheter. Uppgiften var att hantera kommunikationen efter en båtolycka med norska skolungdomar på Ålandshav.

Sociala medier

Både tillgång och nya utmaningar

STOCKHOLM

Tro inte att sociala medier är hela lösningen eller ändrar spelreglerna för kriskommunikation helt och hållet.

– Det är klart att det ger en ny dimension, men det är också en möjlighet att skaffa sig nya problem. Man bör tänka till hur man ska använda det.

Det säger medieforskaren Michael Karlsson vid Karlstads universitet som föreläste vid en Nordisk konferens om kriskommunikation. Han manar myndigheter till en viss restriktivitet i användningen av sociala medier i krishantering. Hur många bollar ska man springa på? Risken finns att man förlorar sig i detaljer.

– Vi såg på övningen under konferensen att man hade svårt att skapa överblick fast det bara var 100 personer. När det smäller till kommer det att vara flera tusen och finns ingen som helst möjlighet att få en överblick. Försöker man gå i dialog med alla dessa kommer man att bli handlingsförlamad.

Han tror att i en krissituation bli myndigheternas kommunikation mer enkelriktad.

– Man kan tänka sig att man för en pseudodialog, man ser alla frågorna men svarar kollektivt; nu ser vi att många ställer den frågan och då kan vi ge det här beskedet.

Han har också studerat politisk kommunikation och relationsbyggande i sociala medier och fann bland annat att 2010 var det 1-2 procent av Sveriges befolkning som använde sociala medier för att lyssna på politiker. Det finns en högljudd och inflytelserik grupp i sociala medier men de är inte särskilt representativa enligt Michael Karlsson.

Thomas Dybro Lundorf

– Sociala medier är en del i medielandskapet men den delen är fortfarande inte den viktigaste. Det är fortfarande så att tio procent av Sveriges befolkning inte har internet överhuvudtaget och det är oftast de resurssvaga.

Avsändarens trovärdighet är avgörande och då är det de traditionella medierna som gäller.

– Förändringarna sker inte så snabbt och får inte så stora konsekvenser som man tror. Främsta nyhetskällan är public service och så kommer det att vara också om 20 år, säger Michael Karlsson.

Thomas Dybro Lundorf, kommunikationsdirektör på danska Beredskapsstyrelsen, anser att myndigheter ska använda sig av sociala medier i högre utsträckning.

– Diskussionen på konferensen vittnar om att det finns en utvecklingspotential hos myndigheterna i de nordiska länderna. Det finns andra länder som är mycket bättre på att utnyttja potentialen i sociala medier.

Han ser sociala medier som ett verktyg för att omsätta nordiska värden som demokrati och öppenhet till det praktiska kriskommunikationsarbetet.

– Vi ska vara så öppna som överhuvudtaget möjligt. Jag tror på medborgarnas förmåga att tänka självständigt och agera rationellt om de får korrekt information.

Enligt Mats Eriksson, Örebro universitet, ser informatörer ute i kommunerna sociala medier framför allt som ett verktyg för relativt enkelriktad information ut till medborgarna. Ett problem är personalbehovet vid en stor kris.

– Man sa samma sak på 1930-talet när telefonväxeln infördes. Nu finns en ny teknologi och vår uppgift är att hitta möjligheterna med ett nytt verktyg i stället för att se begränsningar. Det klart att det kräver resurser och vi inte kan svara på allt. Man ska ha en strategi och avsätta resurser, säger Thomas Dybro Lundorf.

Enligt MSBs generaldirektör Helena Lindberg är det definitivt en arena där myndigheter ska finnas.

– Jag tror visst att myndigheter ska finnas i sociala medier, inte bara i form av envägskommunikation. Se till att bygga nätverk även i sociala medier som kan bli plattform för vidare spridning. Självklart kan vi inte ge individuella svar till tusentals inströmmande frågor och vi ska proaktivt ha tänkt igenom hur vi ska vara på sociala medier.

GUNNO IVANSSON

”Blir det fel i början blir det fel länge”

När krisen inträffar, lägg kraft på att ställa rätt diagnos i inledningen.

– Vid stora kriser blir det ofta fel i början och sedan blir det fel länge.

Professor Bengt Sundelius talade om tunga beslut i trängda lägen och de utmaningar som beslutsfattare och kriskommunikatörer ställs inför vid en kris.

Viktigt är att hålla olika ledningsnivåer åtskilda.

– Ett tydligt mönster i svensk krishantering är att höga chefer tenderar att trilla ner på operativ nivå, i operativa detaljer. Det ska undvikas, strategisk-operativ är en väsentlig uppdelning.

En stor utmaning är att ha koll på utförandet i alla led. Göteborgsbranden 1998 var väl hanterad i många avseenden, tills man bad landshövdingen skicka ett kondoleansbrev till familjer till de 63 ungdomar som omkommit.

– Det gjordes för att återställa en slags närhet mellan staten och de berörda familjerna, ett bra initiativ. Tyvärr var det så att ungefär samtidigt fick familjerna ett standardbrev från Försäkringskassan som löd ungefär: på grund av ändrade familjeförhållanden dras ert barnbidrag in från och med nästa månad.

Vissa familjer fick också tillägget att på grund av förändrade familjeförhållanden reduceras bostadsbidraget med x kronor i månaden.

– Ingen gjorde fel, alla skötte sin uppgift, alla tog sitt ansvar men det fungerade inte som helhet. Försäkringskassan följde sina rutiner men det tillintetgjorde budskapet från landshövdingen.

– Det vi gör ska sättas i relation till vad andra gör. Nu raljerar jag lite, men om alla var för sig sköter sin uppgift väl blir helheten obra, säger Bengt Sundelius.

”Lär er 100 ord”

Trots ett ett nära samarbete på nästan alla områden och stora likheter mellan de skandinaviska länderna finns det skillnader. En av dem är språket.

För svenskar kan danskan vara svår att hänga med i medan isländska och finländska kan vara obegripligt för övriga. Det fanns inga från Island på plats men finländare på scenen använde engelska.

Att inte alla självklart förstår sina nordiska kollegor blev även uppenbart under den övning i sociala medier som hölls.

Mikael Appel

Mikael Appel, polis i finska Österbotten, med erfarenheter från en finsk-svensk övning i Kvarken tog upp frågan.

– Även om vi på finsk sida pratar svenska använder vi inte riktigt samma begrepp som våra svenska kollegor.

Nästa nordiska konferens i kriskommunikation hålls i Finland om ett och ett halvt år. Inför den fick deltagarna en hemläxa av MSBs generaldirektör Helena Lindberg.

– Till dess kanske vi alla har gjort en liten läxa. Jag tror nämligen att vi skulle kunna kommunicera mycket enklare med varandra om vi lärde oss så där en hundra nyckelord på de olika Skandinaviska språken.

”Ljug aldrig”

Det var den tidigare mångårige TV-reportern K-G Bergströms korta men kärnfulla råd till deltagarna på konferensen.

I övrigt var hans rekommendation att vara så öppen som möjligt.

– Det är meningslöst att få medierna som motståndare. Ni ska inte betrakta medierna som fiender utan lära er att hantera dem.

Det är vanligt att journaliser anlitas för att medieträna företagsledare och andra makthavare.

– Jag får ofta erbjudande om att medieträna chefer men säger alltid nej eftersom det jag har att säga kan sägas på några sekunder. De enda råd jag har är: Ljug aldrig! Och erkänn dina misstag.

Mod att prata om själv

STOCKHOLM

Räddningstjänstens uppgift är ytterst att rädda liv.

För Conny Söderberg, Stockholm, är det självklart att det även innefattar de som medvetet försöker släcka sina liv.

Han vill att vi vågar prata om självmord, klär av det från skuld och skam.

Conny Söderberg konstaterar att han varit med och räddat fler liv genom att förhindra självmord än han gjort under alla sina tidig

■ Hösten 2008 hade Kungsholmens brandstation ett dyklarm till Västerbron, känd självmordsplats. Brandmästare Söderberg åkte ut med sin styrka.

– Vi satt i båten och väntade i vattnet på att personen skulle hoppa, det var så vi agerade på de här larmen. Efter 15-20 minuter blev insatsen avblåst, någon hade förmått personen att ändra sig. Vi packade ihop och åkte hem.

Efteråt mådde Conny Söderberg inte bra, grubblade och hade svårt att sova. Han kontaktade Christer Ängehov, då vice brandchef.

– Vi var 25-30 man på larmet, men gjorde inget. Jag sa att vi måste göra något, och Christer tände.

Där någonstans föddes tankarna som i förlängningen utmynnade i Spis-larm. I dag larmas räddningstjänst, polis och ambulans samtidigt vid hot om självmord. Först på plats söker upp personen och försöker samtalsvägen förhindra denne att ta sitt sista beslut.

Det finns de som ifrågasätter om detta är en uppgift för räddningstjänsten.

– Jag kan förstå det. Men vår tolkning av larmet är ”person i farlig belägenhet”, det är därför vi åker, säger Conny Söderberg och tillägger:

– Hur många räddar vi vid bränder? Under alla mina år har jag varit med och släpat ut en person från brand. Men jag har varit med och förhindrat ett tiotal självmordsförsök de senaste två åren. Jag tycker vi kan göra skillnad här och hjälpa människor till ett bättre liv.

Varje år begår runt 1 400 människor självmord. Bland ungdomar i åldern 15-24 år är det vanligaste dödsorsaken. Och där sjunker inte dödstalet, vilket sedan 80-talet varit fallet i övriga åldrar.

Jönköping har, med räddningstjänsten som motor, i många år jobbat för att förebygga självmord. Modellen att blåljusorganisationer samarbetar föddes där, bland annat med stöd av dåvarande Räddningsverket. Men så många andra har inte hakat på.

Stockholms län har Jönköping som förebild och har tagit efter den småländska modellen. Nu är många intresserade av Stockholms arbete, Conny Söderberg har ett antal besök inbokade. Kanske har frågan mognat med tiden.

Conny Söderberg vill göra dödsorsaken synlig. Bort med tabun, klä av det från skuld och skam.

– Tycker vi det är okej i Sverige 2013 att folk hoppar från broar? Vi måste få igång den diskussionen. Vi måste prata om det. Vårt mål när vi larmas är att förmå personen att välja livet.

Han har en uppsjö av händelser att relatera till. En del har slutat bra, andra inte.

Här är två:

■ – En kvinna som försvunnit från en institution hade sagt hon skulle dränka sig. Egentligen är det försvunnen person och uppgift för polisen. Men med Spis-larm var det 30 personer ute och några brandmän med lokalkännedom hittade henne i ett vattenbryn. Hon överlevde, utan Spis-larm hade hon sannolikt frusit ihjäl.

■ – En tid innan vi dragit igång Spis-larmen la en tonåring i Järna ut på nätet att han skulle ta livet av sig. Polisen kom dit men tog sig inte in. De knackade på hos grannen som visade sig vara både deltidsbrandman och fastighetsskötare. När de öppnade dörren var det försent. Om det varit ett Spis-larm hade deltidskåren varit där långt tidigare och kanske hade det gått annorlunda.

Gjorde inget

”Vi satt i båten och väntade i vattnet på att personen skulle hoppa, det var så vi agerade på de här larmen.”

För Spis-larm har blåljusorganisationerna utbildat instruktörer i förebyggande av självmord. Instruktörerna har i sin tur har utbildat övrig personal med vikt på samtalet med den självmordsbenägne.

Inledningsvis skickades stora styrkor på larmen. Nu när personalen är tryggare i arbetet avgör larmoperatören storlek på styrka, men minimum är tre brandmän.

Och larmen är vanliga, 2012 hade Stockholms län 198 Spis-larm, lite drygt ett varannan dag.

mord

gare år i yrket.

FOTO: ERIK MÅRTENSSON

Conny Söderberg uppskattar att man vid 10-15 procent av larmen, någon statistik finns inte, lyckas prata personen ur situationen.

– I övriga fall är de redan räddade av andra eller döda.

Hur närmar ni er en person som hotar ta livet av sig?

– Vi presenterar oss, säger att vi vill hjälpa och frågar vad det stora problemet är. Det handlar om att visa förtroende och vinna respekt. Om det inte går att få kontakt får man backa lite. Men vi lämnar aldrig personen ensam, det är ofta sällskap som saknas.

Hur har reaktionerna varit från personalen?

– I början fanns det motstånd, på något ställe gick man till Arbetsmiljöverket med frågan. Men det har blivit positivt. De känner sig tryggare och vågar ta initiativ i situationen. Det har också blivit en mer öppen dialog på brandstationen.

Livräddare

”Vårt mål när vi larmas är att förmå personen att välja livet.”

För några år sedan tog en kollega på brandstationen livet av sig. Conny Söderberg insåg efteråt att man bodde förstått risken. Det fanns signaler.

– Det är nog lättare att hantera ett Spislarm, då kliver man in i yrkesrollen. När en kollega mår dålig kommer allt mycket närmare, det blir personligt. Men vi måste prata om det.

Fysiska besvär kan det pratas öppet om på kafferasten. En depression förblir snarare en hemlighet.

– Det här gäller hela samhället. Vad gör vi med de som inte mår bra? Vi måste börja våga fråga folk hur de mår. När vi spelade in en film om självmord stod jag på Västerbron och såg ut att vara på väg att hoppa. Kameran stod på sånt avstånd att ingen kunde förstå att det inte var på riktigt. Fem-sex personer passerade mig under tiden. Ingen gjorde en ansats att fråga mig vad jag gjorde eller hur jag mådde.

En följd av Spis-projektet är också åtgärder för att försvåra självmord. Västerbron har försetts med staket som ska hindra folk från att hoppa.

Conny Söderberg tycker att länets kommuner kan bli aktivare i det förebyggande arbetet. Kartlägga frekventa självmordsplatser är bara en åtgärd.

– Det handlar om att få ihop alla delar av det förebyggande arbetet, hur vi tar hand om de som bevittnat ett självmord. Vi behöver samköra statistik. I dag ser vi inte helheten och effekten av vårt arbete. Då är det svårt att veta vad som kan bli bättre.

PER LARSSON

FAKTA

Spis-larm

- Ambulans, räddningstjänst och polis anropas samtliga vid hot om självmord, anropet från SOS Alarm är Spis-larm.
- Först på plats tar kontakt, erbjuder stöd, med syfte att rädda liv.
- Handlingsplan för samverkan finns och är förankrad i respektive organisation.
- Spis-larm har använts sedan april 2012. Nu är det en del av ordinarie verksamhet.
- Räddningstjänst, ambulans och polis har utbildat 32 instruktörer. De har fått sex dagars utbildning i psykisk hälsa för barn och vuxna, samt två dagar i akut omhändertagande med fokus på samtalet med den självmordsbenägne.
- Instruktörerna har utbildat personalen i egna organisationen (åtta timmar).
- Spis står för suicid prevention i Stockholms län. Startades som projekt 2008 med representanter från SOS Alarm, räddningstjänsterna, landstinget, Polisen samt NASP (nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa) vid Karolinska institutet.

Blivit lättare att prata om det svåra

– Vi tittar mer in i oss själva och har blivit mer medvetna om hur vi mår, säger Jeff King, styrkeledare i Haninge.

Jeff King

Södertörns brandförsvarsförbund började åka på Spislarm för ett drygt år sedan. Då fick de en kortare utbildning om psykisk ohälsa och självmordstankar.

Ungefär samtidigt började de arbeta med Självklart, ett kompetensutvecklingsprojekt inom jämställdhet och mångfald.

– Tajmingen var jättebra. För mig blev det uppenbart att de två sakerna går i varandra, säger Jeff King.

Tidigare hade han haft uppfattningen att jämställdhet och mångfald främst går ut på att ta hänsyn till minoriteterna. När materialet för att förebygga självmord presenterades, i stort sett samtidigt som projektet för att skapa en mer öppen och inkluderande arbetsmiljö, blev två saker tydliga. Dels att brandmän ställs inför situationer som kan sätta djupa spår i själen, dels att män har en del att vinna på mindre strikta könsroller. En kultur av att låtsas oberörd och tiga om det jobbiga, är direkt skadlig.

– Jämställdhet och mångfald har blivit mer relevant för oss själva. Alla i min grupp har kunnat identifiera sig med det vi har pratat om. Vi har ju alla varit ute på svåra olyckor i jobbet och har börjat fundera på vad som kan leda till självmordstankar.

Jeff King hade en kollega i England som tog sitt liv. Under de snart tio år han arbetat i Sverige har två anställda i Södertörn gjort det.

– Det är klart att man ställer sig frågan om det kan vara kopplat till vårt yrke.

Eller till kulturen av tigande.

– Jag känner personligen en stor lättnad sedan vi började arbeta med Självklart och Spis. Det har gjort det lättare att prata om de svåra sakerna.

Styrkeledaren upplever också att de andra oftare kommer till honom för att prata.

– Jag tror att folk bättre förstår nu att man inte blir en sämre brandman för att man är känslomässigt berörd.

Hela samtalsklimatet har blivit mer öppet, tycker han.

– Vi har blivit mer medvetna om hur vi själva mår och hur vi bemöter varandra.

ANNIKA N LINDQVIST

Kan teoretiskt ha högre risk

– Teoretiskt sett kan brandmän ha högre självmordsrisk än genomsnittet, säger forskaren Gergö Hadlaczky. biträdande chef på NASP.

Siffror finns inte, Sverige har ingen tillförlitlig statistik över självmord i relevanta yrkesgrupper.

Psykisk ohälsa förklaras dels av genetiska faktorer, dels av traumatiska händelser.

– Rent teoretiskt kan risken för brandmän öka genom att de ofta exponeras för farliga situationer som för vissa kan vara traumatiserande.

Att vara man är en riskfaktor i sig. Nästan två tredjedelar av alla som tar sina liv är män.

– En förklaring kan vara att psykisk ohälsa är mer stigmatiserat hos män och att de är mindre benägna att söka hjälp.

LINDSTRÖM

LÖSNINGAR

Tiokampen

1 Sergels torg, 2 Helena, 3 Isterband, 4 Orkanen Per, 5 Hjalmar Branting, 6 Missing People Sweden, 7 Lotta Engberg, 8 Renata Chlumska, 9 Mörrumsån, 10 Pi-cassoskulpturen i Kristinehamn

Ordflätan

T	R	O	M	I	N	A	N	Ö	T	O	R
A	B	R	I	N	O	R	R	S	K	E	N
P	L	E	N	I	K	V	Ä	L	L	R	I
E	K	O	R	O	L	V	V	U	I	F	N
T	I	N	K	E	T	O	K	T	R	A	G
P	Å	S	K	Y	D	D	S	R	U	M	A
L	R	E	L	A	G	S	R	A	R	S	T
A	I	F	Ö	R	A	S	K	O	N	Ä	R
S	N	I	S	P	L	U	T	A	R	K	O
A	B	A	B	S	G	R	U	P	P	E	N
E	R	A	N	R	A	V	D	N	A	R	B
L	O	R	Y	A	S	I	D	I	R	H	O
S	T	O	P	P	S	K	Y	R	S	E	R
E	T	P	A	P	L	O	J	U	T	T	Y
J	S	E	K	E	L	K	O	R	V	S	K
A	L	S	A	P	R	A	B	A	R	D	A
V	A	R	G	L	L	A	V	I	G	Ö	R
U	R	I	G	E	S	A	I	D	A	R	E
E	M	A	E	X	J	L	L	A	R	R	E
X	E	N	I	T	Å	J	A	R	E	I	A
T	S	T	S	R	I	A	P	R	K	K	L

TIOKAMPEN

	4 poäng	3 poäng	2 poäng	1 poäng
1 Plats	I cirkulationsplatsens mitt finns en fontän i form av en superellips. Här står skulpturen Kristallvertikal-accent.	Marias enmansorkester som framförde kristna sånger under sin gatumis-sion var från 1972 till 2002 ett välkänt inslag här.	Det nuvarande torgets nedre del, som i folkmun kallas "Plattan", ligger ungefär 10 meter ner under marknivå.	Torget har fått sitt namn efter bildhuggaren Tobias Sergel och ligger mitt i centrala Stockholm.
2 Namn	Namnet kommer från det grekiska ordet för *lysande* eller *fackla*.	Tidigast förknippad med namnet var en mycket skön sådan, gift med kung Menelaos av Sparta.	En svensk skådespeler-ska, som setts i bl a filmerna 1939 och Black Jack, heter så. Hon är mor till Molly Nutley.	MSBs generaldirektör Lindberg bär det förnamnet.
3 Mat	En märklig omständighet är att namnet på denna maträtt inte förekommer i SAOL:s ordbok, trots att den är vanlig i dag.	Är oftast gjord på fläskkött och alltid utdrygad med potatis eller gryn, eller bådadera.	Dillstuvad potatis serveras ofta till denna maträtt. Inlagd gurka eller rödbetor ingår också.	Lättrökt, grovkornig korv, med syrlig smak. Förknippas allt som oftast med Småland.
4 Oväder	Orsakades av ett djupt lågtryck vars centrum drog in i trakterna av norska Bergen denna januarinatt.	Centrumet rörde sig sedan över Sverige via norra Värmland med ett tryck på 972 hPa, och vidare mot Dalarna.	Värst drabbat blev ändå Götaland och särskilt Gotland med många nedfallna träd. Tre människor omkom.	Var något svagare än orkanen Gudrun och drabbade oss den 13 och 14 januari 2007.
5 Poli-tiker	Efter studier vid Beskow-ska skolan, där han var klasskamrat med blivande kung Gustaf V, gick han på naturvetenskaplig linje.	Efter att ha arbetat med tidningen Tiden, knöts han till den av August Palm strartade tidningen Social-Demokraten.	Valdes in i riksdagen 1886. Var finansminister 1917-1918 och utrikesminister 1921-1923.	Hade flera korta ämbetsperioder som statsminister mellan 1920 och fram till sin död 1925.
6 Organi-sation	I september 2010 visade sig behovet av en organ-isation som kunde sam-ordna och organisera upp en stor mängd frivilliga.	Ett uppmärksammat fall är då en 9-årig flicka i Örgryte hittas levande 20 timmar efter att hon blivit bortförd.	Organisationen arbetar huvudsakligen med att publicera efterlysningar i Facebook samt att organ-isera skallgångskedjor.	Svensk ideell organisation som hjälper till att söka efter människor som försvunnit.
7 Artist	Född 1963 i Överkalix, Norrbotten. Hon körade för Herreys i Eurovision Song Contest 1984.	Några av låtarna hon har haft på Svensktoppen är; Världens lyckligaste par, 100 % och Kan man gifta sig i jeans?	Under sitt flicknamn Lotta Pedersen gjorde hon som 17-årig flicka, medlem i a capellagruppen Trioala, debut i Nygammalt.	Dansbands-, musikal-, schlager- och vispop-sångerska samt sång-pedagog och program-ledare i TV.
8 Även-tyrare	Gillar bergsbestigning och äventyr av alla slag. Blev 2007 utsedd till Årets äventyrare.	Född 1973 i Malmö, men har dubbelt medborgar-skap. Det andra landet är Tjeckien 1999 blev hon den första svenskan...	...och tjeckiskan som besteg Mount Everest. Hon har också plats 192 i en framtida rymdresa kallad Virgin Galactic.	Var sambo med Göran Kropp när han omkom i en olycka i samband med en bergsklättring.
9 Vatten	Passerar ett antal sjöar på sin väg mot havet. Mad-kroken, Örken, Helgasjön, Salen och Åsnen.	Åns källflöde finns i trakten av Lindshammar på gränsen mellan Jönköpings och Kronobergs län.	Organiserat sportfiske inleddes 1941. Årlig premiär för sportfiske är runt 31 mars varje år.	Känt laxvatten som är den största av åarna som mynnar i Blekinge.
10 Skulp-tur	Skulpturen föreställer en kvinna vars namn är Jacquline. Första skisserna gjordes på 1950-talet.	Den största skulptur den här konstnären gjort. 15 meter hög. Den uppfördes 1965 av norrmannen Carl Nesjar.	Den närbelägna stadens tennisklubb startade 1994 en inomhustävling som fick namnet Pablo Open.	Skulpturen är placerad på Strandudden vid Vänern. Stadens slogan är: "..... valde Kristinehamn. Välkommen du också!".

ORDFLÄTAN

Hitta ord i bokstavsmyllret. De kan finnas vågrätt, lodrätt, diagonalt, vara skrivna från höger till vänster.

Vi söker tio ord som har med SKYDD att göra.

T	R	O	M	I	N	A	N	Ö	T	O	R
A	B	R	I	N	O	R	R	S	K	E	N
P	L	E	N	I	K	V	Ä	L	L	R	I
E	K	O	R	O	L	V	V	U	I	F	N
T	I	N	K	E	T	O	K	T	R	A	G
P	Å	S	K	Y	D	D	S	R	U	M	A
L	R	E	L	A	G	S	R	A	R	S	T
A	I	F	Ö	R	A	S	K	O	N	Ä	R
S	N	I	S	P	L	U	T	A	R	K	O
A	B	A	B	S	G	R	U	P	P	E	N
E	R	A	N	R	A	V	D	N	A	R	B
L	O	R	Y	A	S	I	D	I	R	H	O
S	T	O	P	P	S	K	Y	R	S	E	R
E	T	P	A	P	L	O	J	U	T	T	Y
J	S	E	K	E	L	K	O	R	V	S	K
A	L	S	A	P	R	A	B	A	R	D	A
V	A	R	G	L	L	A	V	I	G	Ö	R
U	R	I	G	E	S	A	I	D	A	R	E
E	M	A	E	X	J	L	L	A	R	R	E
X	E	N	I	T	Å	J	A	R	E	I	A
T	S	T	S	R	I	A	P	R	K	K	L

Praktiskt förebyggande arbete och forskning, från barn- till äldresäkerhet. Ämnena var många på Skadekonferensen i Göteborg.

Skaderapporter avgörande för färre trafikskadade

GÖTEBORG

På 20 år har antalet skadade i Göteborgstrafiken minskat med två tredjedelar.

Tillgången till skaderapporter från sjukhusen har varit avgörande, anser Suzanne Andersson, Göteborgs stad.

– Sedan slutet av 80-talet har vi fått skaderapporter. Utifrån kunskapen det gett har politikerna kunnat sätta mål, det triggar pengar och resurser, säger Suzanne Andersson.

Vägbulor och andra åtgärder som sänker hastigheten har visat sig vara en av de mer effektiva åtgärderna för att minska antalet trafikskador.

– Hastighetsdämpning ger effekt. Hastighetssänkning har dock ingen effekt, det går inte att skylta ner olyckorna.

Göteborg jobbar fortsatt med ambitionen att vart femte år halvera antalet dödade och skadade i trafiken. Och totalt sett går siffrorna åt rätt håll.

Men enskilda olyckstyper visar utveckling åt andra hållet. Antalet fotgängare som skadas visar inte samma minskning. Här handlar det ofta om fallolyckor.

– Och vi ser en ökning av skadade cyklister. 75 procent är singelolyckor, det är helt enkelt ett väghållarproblem.

Det innebär att av totala antalet olyckor i trafiken står fotgängare och cyklister för en växande andel.

Suzanne Andersson konstaterar att Göteborg är en stad i omställning. Invånarantalet stiger, samtidigt ska man gå från en stad för bilar till en stad för människor. Antalet fotgängare och cyklister blir fler, kollektivtrafiken ökar.

– Det är utmaningen, hur vi utvecklar tillgången av kollektivtrafik och hur vi kan fortsätta minska antalet skador. Samtidigt kan vi inte vaddera staden, man måste också kunna vistas och leva här.

En viktig del i det förebyggande arbetet är fortsatt tillgång till skaderapporter från Strada, informationssystem för olyckor och skador i trafiken. Här finns ett orosmoln.

– Sahlgrenska sjukhuset har meddelat att man inte längre tänker rapportera till Strada. Men vi har inte sett beslutet än och med stöd från Trafikverket hoppas vi få till en fortsättning.

PER LARSSON

Fotgängare och cyklister blir fler, kollektivtrafiken ökar. Göteborgs utmaning är att utöka kollektivtrafiken och samtidigt fortsätta minska antalet skador. FOTO: ASBJÖRN HANSSEN

Trivsel förebygger olyckor och skador

Trivsel skapar trygghet. Trivsel förebygger brott, olyckor och skador.

Att lyssna på människors behov är ett sätt att nå dit.

Förvaltnings AB Framtiden är koncern för Göteborgs allmännyttiga bostadsbolag. 200 000, eller ungefär var tredje göteborgare, lever i deras fastigheter.

För att skapa trivsel och trygghet i alla bostadsområden handlar det om närvaro, omtanke och invånarnas delaktighet, anser säkerhetschef Dan Gaversjö.

– Hyresgästerna märker att det är vi som är där. Sociala, polisen och lärare gör insatser, men de orkar bara ett kortare tag. Vi finns alltid där och har blivit processägare för integration i stan. Ett stort ansvar.

Örat mot marken, anser han vara oerhört viktigt.

– Vi måste lyssna på hyresgästernas vardag. I våra naturområden, en del kallar det förorter, är det många som inte har jobb. Det är viktigt att de känner sig behövda.

– Ensamheten är ett av de stora problemen, det skapar psykisk stress. Om 5-10 procent av hyresgästerna på något sätt kan involveras i förvaltningen av sitt område, då minskar skador och olyckor.

För säkerhetschefen är inte tillgång till polis och larm det viktigaste. I stället pratar han varmt om samlingslokaler för de över 70 år där de trivs och i sina egna nätverk värnar om varandra, ser till varandra om någon inte varit synlig på ett tag.

– Vi ansvariga sitter på möten, samverkar med andra. Men vi har inte samsyn. Det måste vi ha. Lösningen finns mitt framför oss och det är konstigt att den inte tas tillvara.

Uppgiften är att serva hyresgästerna, inte den egna organisationen, konstaterar Gaversjö.

– I det framtida samhället krävs mer kundfokus. Hyresgästerna struntar i vem som levererar, bara det levereras.

En trend i säkerhetsarbete är att eliminera dolda ytor, röja undan buskar och annan växtlighet, för att minska risk för ljusskygg verksamhet.

– Vi röjer, och ibland tänker jag vad är det för fel på den busken? Det är inte där felet ligger. Bland det viktigaste för att folk ska trivas är däremot att städa, hålla rent. Det skapar det goa livet, det skapar trygghet. Vi jobbar med trygghetsvärdar. På var femte anställd har vi en praktikplats. Stadens mål är en per 20 anställda, det slår vi med hästlängder.

PER LARSSON

Vill bemöta kritik om trygghetsnarkomaner

Vettigt förebyggande av skador eller trygghetsnarkomani? Vad är vad?

Ragnar Andersson

Professor Ragnar Andersson, Karlstads universitet, efterlyser en diskussion.

Han anser att viljan att förebygga skador ibland möts av åsikter om överdrivet beskyddande av medborgarna. Att de som vill förebygga personskador kallas trygghetsnarkomaner.

Argument som han anser inte har bemötts tillräckligt.

– Jag tycker inte vi formulerat något bra svar. Det känns viktigt att möta debatten med vettiga argument, säger han och fortsätter:

– Det blir inte roligare att köra bil för att man kopplar loss bältet. Kan man göra saker säkrare och bättre måste det vara vettigt. Och visst måste ungar få leka och slå sig, men inte så de slår sig allvarligt eller omkommer. Där måste vi dra gränsen någonstans.

Ragnar Andersson anser att säkerhetsarbetet kan bli effektivare och ser en utmaning i att föra samman folkhälsa, räddningstjänst och brottsförebyggande.

– Om de här områdena kan integreras i arbetet i lokalsamhället och inte köras i parallella spår kan det ge ökad trygghet i människors vardag.

Kartlägger läkemedel

Halland har en modell för att kartlägga användandet av läkemedel hos personer på särskilda boenden.

Läkemedelsgenomgångar är ett sätt att förebygga att läkemedlen i sig orsakar problem. Det handlar om rätt läkemedel, rätt dos och rätt tidpunkt.

– Vi försöker få det hållbart i längden. Det viktiga är att omsorgspersonalen, som känner patienten väl, är med i genomgångarna. Och många gånger kan tid och samtal vara bättre än lugnande medicin, säger Anna Sandén, apotekare.

Läs mer

Fler artiklar från Skadekonferensen på: **www.tjugofyra7.se**

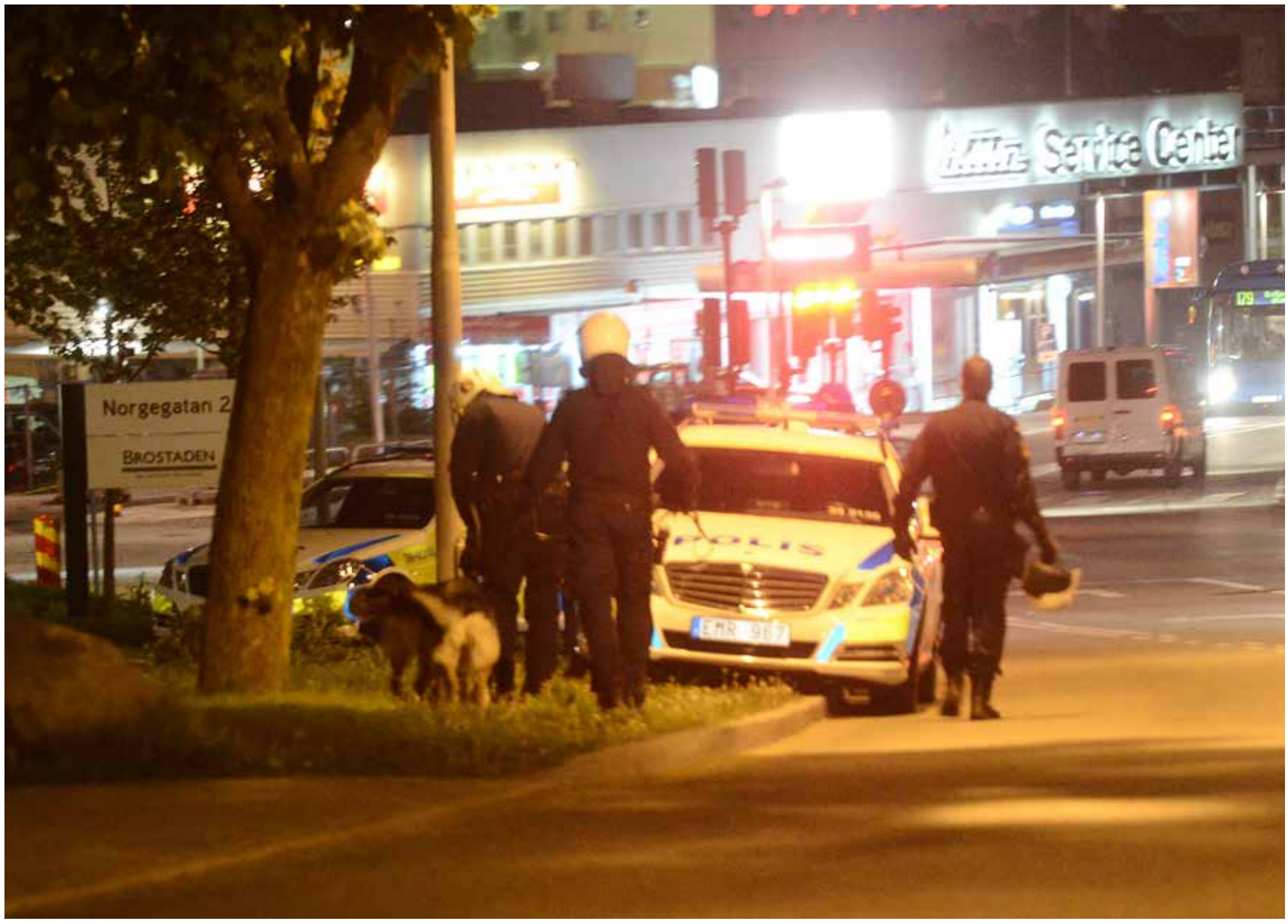

FOTO: FREDRIK SANDBERG / TT

I segregerade områden med hög arbetslöshet och låg tillit kan en händelse , ett polisingripande, leda till uppblossande oro som i Husby i våras. MSB arbetar med att förebygga Malmö högskola, med inriktning på urbangeografi, är en av dessa forskare. – I det projekt vi håller på med nu försöker vi se sociala risker i ett bredare perspektiv. Inte bara social

Anlagd brand indikator på

– Så länge vi inte kan hantera de underliggande strukturerna på ett bra sätt kommer det att fortsätta hända saker. Svårt att säga vilka uttryck det kommer att ta sig. Inte säkert att det blir synliga saker som Husby.

■ Det säger Per-Olof Hallin, professor i kulturgeografi vid Malmö högskola, med inriktning på urbangeografi. Urbangeografi handlar om städers utveckling, hur globaliseringen omvandlas och de sociala aspekterna av det.

MSBs arbetar för att förebygga social oro genom kunskapsuppbyggnad, satsningar på studier och forskningsprojekt. Per-Olof Hallin har arbetat med flera projekt åt MSB, det första 2007 med anledning av oroligheter i Paris förorter 2005 eftersom det fanns en oro för en liknande utveckling i Sverige. Det var också vad som skedde, medan projektet pågick kom kravallerna i Rosengård.

– Uppploppen växte fram ganska spontant, trappades upp under lång tid med en utlösande händelse som var tömningen av en lokal som tidigare varit en moské. De drivande var ett nätverk av väldigt frustrerade unga killar. En småskalig konflikt mellan polisen och killarna pågick i nästan ett halvår.

I ett projekt från Brandforsk upptäcktes att man kan se anlagd brand som en sorts indikator på hur ett område mår rent socialt.

– Vi har utvecklat ett mått på socioekonomisk utsatthet, ett index, som bygger på att bedöma social stress. Vi har använt oss av indexet både i Malmö och Helsingborg för att se vilka värden vissa områden får på utsatthetsindexet. Sedan har vi korrelaterat det mot anlagda bränder och ser då att det finns ett väldigt starkt samband.

Nu arbetar Per-Olof Hallin med ett MSB-projekt som ska redovisas sommaren 2014 som heter Sociala risker och civilsamhällets omvandling.

Utsatta

”Vi har pratat med folkhälsovetare som menar att självskadebeteenden och psykisk ohälsa stiger bland flickor”

Per-Olof Hallin, professor i urbangeografi

– Det är en fortsättning på de två andra projekten där vi försöker se sociala risker i ett bredare perspektiv. Inte bara social oro utan även social utsatthet, arbetslöshet, segregation och så vidare. Vi är också intresserade av hur det traditionella civilsamhället har förändrats de senaste 20 åren.

I projektet Sociala risker och civilsamhällets omvandling arbetar man med något som kallas forskningscirklar. I cirklarna arbetar forskare tillsammans med yrkesverksamma inom polisen och andra organisationer som jobbar med områdesutveckling. Forskningscirklarna finns i bostadsområden i Malmö, Landskrona och Helsinborg.

– Den traditionella forskningen innebär att forska på någonting, presentera en rapport och sedan ska det implementeras. Vi jobbar inte så utan går in i processerna. Vi bidrar från vårt håll hela tiden i ett samtal genom forskningscirklarna till den här praktiken.

En viktig del i projektet är erfarenhetsåterföring.

FOTO: GUNNO IVANSSON

social oro bland annat genom att ge forskningsuppdrag. Per-Olof Hallin, professor i kulturgeografi vid oro utan även social utsatthet, arbetslöshet, segregation och så vidare.

hur område mår

– Vi är dåliga på att lära av det som finns så vi försöker bygga upp någon form av lärprocesser kring kunskaper och erfarenheter från områdesutveckling.

Enligt Per-Olof Hallin är grundproblemet att stora grupper i Sverige, inte bara i storstäder, lever i utsatta livssituationer. Ett resultat av den segregationsprocess som skett senaste 15-20 åren. Man har inget arbete, ingen framtidstro.

– I de här områdena finns det också ett stort ohälsotal. Det tar sig inte bara uttryck i att unga killar vandaliserar. Killar är väldigt utåtagerande medan tjejer är mer introverta. Vi har pratat med folkhälsovetare som menar att självskadebeteenden och psykisk ohälsa stiger bland flickor.

Någon lösning på grundproblemen finns inte i sikte men Per-Olof Hallin tror att mycket kan göras. Det handlar om att utveckla ett arbetssätt tillsammans med de boende och de som verkar där. Den stora utmaningen som måste springa ur ett samarbete är att skapa tillit.

– Det här att kunna känna trygghet i sitt område, att det finns någon sorts fungerande kollektiv förmåga, att man kan gå samman och lösa uppgifter.

– Det som också kommer i kölvattnet av det här är att samhällskontraktet som tidigare bundit ihop samhället nu håller på att krackelera. Det tar sig allra tydligast uttryck i att människor inte samarbetar med polisen. Särskilt i Malmö där vi haft några händelser som många bevittnat men man pratar inte med polisen.

Politiken har misslyckats med att åtgärda grundproblemen och Per-Olof Hallin tror att oroligheter i någon form kommer att fortsätta.

– Det jag är mest bekymrad för är om man inte tar problemen på allvar – alltså när det lugnar ner sig glömmer man bort det. Det finns ingen långsiktig strategi för att förstå vad som händer och funderingar kring positiva utvecklingskrafter.

GUNNO IVANSSON

Ny global ambition för naturolyckor

2015 ska ett nytt globalt ramverk för katastrofriskreducering antas.

■ Vid styrgruppsmötet med den svenska nationella plattformen för naturolyckor berättade Margareta Wahlström, FNs generalsekreterares särskilda representant för katastrofriskreducering, om hur arbetet fortskrider.

Det nuvarande ramverket, The Hyogo Framework for Action, antogs vid en konferens i japanska Kobe 2005 och sträcker över 2015.

Syftet med ramverket är att reducera risker och förluster till följd av naturolyckor. Bakom arbetet med ramverket står FNs kontor för katastrofriskreduktion UNISDR som leds av Margareta Wahlström. Vid mötet deltog även dess Europachef Paola Albrito.

Den Nationella plattformen för arbete med naturolyckor är ett resultat av ramverket.

Enligt Margareta Wahlström är det många länder som inte vill ha några stora förändringar i det nya ramverket eftersom de inte kommit så långt ännu.

Hon uttrycker viss oro för att Europa rusar iväg och underströk att Europa har mycket att lära av andra regioner.

I dag finns 25 nationella plattformar i Europa. Sverige bildade sin redan 2007 och har varit något av en föregångare och drivande i det arbetet. 1 597 städer världen runt deltar i kampanjen Making Cities Resilient. 435 städer i Europa deltar, tio av dem är förebildsstäder varav sex är svenska.

Paola Albrito berättade att ramverksarbetet i Europa alltmer integreras i EU-kommissionens arbete.

Margareta Wahlström kunde inte ge en positiv bild av utvecklingen i världen, både risker, sårbarhet och utsatthet ökar.

– Vi bygger komplexa system som gör att vi inte är särskilt resilienta. Det krävs ett större tänk när vi bygger och investerar. Man spår att 2050 kommer 70 procent av världens befolkning att bo i storstäder och många städer är lokaliserade till riskutsatta områden. Vilken problematik för det med sig? säger Mette Lindahl Olsson, MSB.

Nu handlar det om att strukturera det nya ramverket och också titta på vilka aktörerna är.

– I Sverige måste vi se hur frivilligorganisationer och privata sektorn kommer in på alla nivåer. Det man kan konstatera är att länderna inte lyckats jobba tillräckligt mycket med är att reducera underliggande riskfaktorer; bygga bort eller ta hänsyn till riskerna när man bygger eller etablerar, säger Mette Lindahl Olsson.

GUNNO IVANSSON

Margareta Wahlström och Paola Albrito berättade om arbetet med ett nytt globalt ramverk för katastrofriskreducering.

FOTO: JOHAN EKLUND

Frivilliggrupper stöder sam

När krisen påverkar många människors vardag behövs resurser.

Det är då kommunernas Frivilliga resursgrupper kan rycka in.

I Tyresö, en av Stockholms kranskommuner, har det funnits en Frivillig resursgrupp (FRG) sedan år 2001.

– Tanken bakom FRG är att samla resurser från olika frivilligorganisationer under en hatt, säger Anders Eltvik som är verksamhetsledare. När en extraordinär händelse inträffar kan kommunledningen ta beslut om att begära hjälp från FRG som då utgör en gemensam kontaktpunkt.

Medlemmarna i en FRG skriver kontrakt på ett eller fyra år med kommunen där man lovar att göra minst 20 timmars tjänst per år. Grundutbildningen på 36 timmar med instruktörer från Civilförsvarsförbundet tillkommer och den bekostas av MSB för deltagare från frivilligorganisationer. Andra deltagare samt försäkring får kommunen betala för. Vid övningar ingår fri kost och deltagarna får resersättning. Kallas de in till tjänst så utgår en timersättning motsvarande den som en deltidsbrandman får.

– I Tyresö arbetar vi enligt filosofin att alla 20 i gruppen ska kunna allt, säger han. Samtliga kan använda vårt egna radiosystem, kan sjukvård och behärskar hjärtstartare, brandskydd, sköta telefonväxel, reservkraftsaggregat med mera.

– Samhället är extremt elberoende och sårbart vid elavbrott, särskilt vintertid. Cirka fyra timmar efter det att elen har försvunnit slutar mobiltelefonernas basstationer att fungera, vanlig telefon kanske fungerar några timmar till. Efter 6 till 8 timmar har kylan krupit inomhus. Därför övar vi så att vi snabbt ska kunna hjälp folk till och vid de värmestugor som kommunen har i beredskap.

Just radiokommunikationen har man lagt ner mycket planering för, förutom basstationen i den egna lokalen har varje gruppmedlem en egen bärbar radio. Kommunen har skaffat en egen frekvens som enbart används för FRG-ändamål. En planering som kom till god nytta när man snabbt blev inkallade till att organisera kösystemet vid vaccinationen mot svininfluensa för ett par år sedan.

I Skellefteå fick kommunens FRG sitt elddop när parasiten cryptosporidium förorenade dricksvattnet år 2011.

– Det blev en insats som varade i fyra månader, berättar Lena Lundman Westberg. Vi körde ut friskt vatten till förskolor och gruppboenden, ett jobb som blev mycket uppskattat.

Vem som helst som har intresse för att gå med i gruppen är välkommen.

– Det är inget krav på att tillhöra någon frivilligorganisation. Det har gjort att vi har väldigt bred baskunskap bland våra snart fyrtio medlemmar. Alla tycker engagemanget i FRG känns meningsfullt.

Resursgruppen i Falun är en av landets mest aktiva och har anlitats för en mängd olika uppdrag, även sådana som inte har beställts av kommunledningen. Gruppen har avtal både med räddningstjänsten och polisen.

– När Civilförsvarets hemskydd lades ner insåg många vikten av att tillvarata alla utbildade och engagerade från den organisationen. Redan i slutet av 90-talet startade vi det som sedan blev Faluns Frivilliga Resursgrupp, säger verksamhetsledaren Kent-Ove Strömstedt.

I dag är man 130 personer indelade i sju olika larmgrupper samt en terrängbilsgrupp.

– Vi har flera fasta uppgifter. Vi ska skydda Carl Larsson-gården mot översvämningar och likaså ett försäkringsbolag vars lokaler ligger vid Faluåns lägsta punkt. Kunna upprätta nödradionät, sköta evakueringen av gruppboenden, hämta in folk vid svåra väderlägen med vår särskilda terrängfordonsgrupp samt snabbt sätta upp tre informationsställen som ska kunna fungera under lång tid.

Man har flera olika övningar varje år och lägger särskild vikt vid en larmövning.

– Sen har vi också en träff i slutet av augusti varje år. Då får halva gruppen en övningsuppgift, den andra halvan en annan och sen byter man uppgift mellan grupperna vid lunchtid. I år tränade vi eftersök samt orientering både till fots och med bil.

– Vi övar kontinuerligt för att kunna ge en bra beredskap. Tyresö är ju också en skärgårdskommun i somras var vi ute och tränade på en ö som är helt utan el eller andra bekvämligheter, säger Anders Eltvik, verksamhetsledare för Tyresö FRG.

Många uppgifter

”Vi ska skydda Carl Larsson-gården mot översvämningar och ett försäkringsbolag vid Faluåns lägsta punkt”

Kent-Ove Strömstedt, Faluns Frivilliga Resursgrupp

Exempel på lyckade insatser som gruppen gjort under de senaste åren är flera eftersök av person (70 gruppmedlemmar är utbildade i polisens metod för sökning), avspärrningar, barriärer mot översvämningar (som exempel under åtta dygn i Säter), forslat pellets för uppvärmning av tvångsförvaltade fastigheter med mera.

– Vi har ett gott samarbete med kommunen och energibolagen. Kommunen har förtroende för oss och inser att vi behövs, säger Kent-Ove Strömstedt.

TEXT OCH FOTO: GUNNAR FAHLSTRÖM

FAKTA

Frivilliga resursgrupper

Så här kommer du i kontakt med din kommuns Frivilliga Resursgrupp:

Börja med att höra av dig till kommunens säkerhetschef som är den som ansvarar för gruppen

Alternativt kan du tala med någon av Civilförsvarsförbundets verksamhetsledare, kontaktuppgifterna finns här:

http://www.civil.se/kontakta-oss/vl/

nhället vid kriser

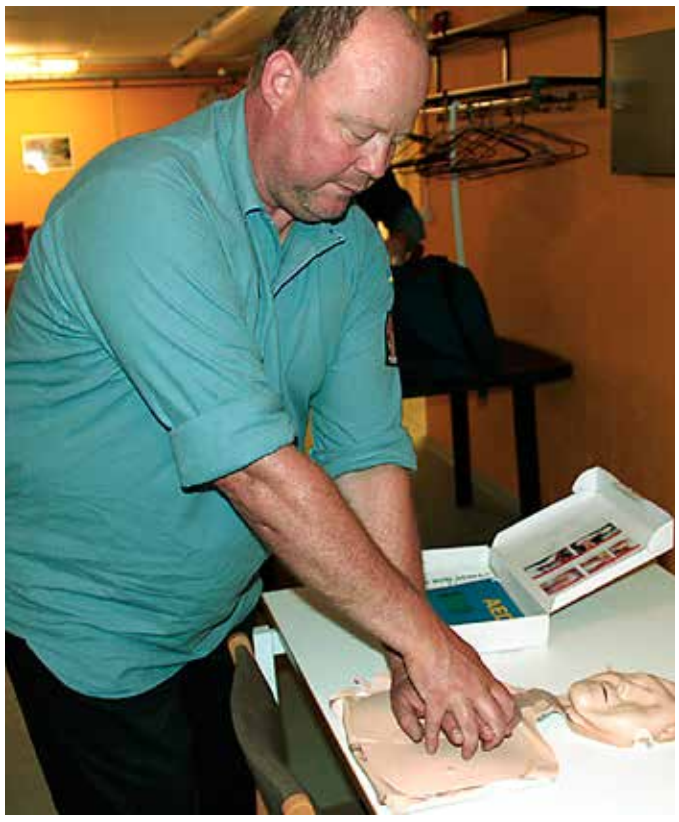

Tyresö FRG driver också en omfattande utbildlning i hjärt och lungräddning, bland annat för poliser.

Kommuner med Frivilliga resursgrupper	
Dalarna	Avesta, Borlänge, Falun, Hedemora, Mora, Rättvik, Säter, Vansbro, Älvdalen
Gotland	Gotland
Gävleborg	Ovanåker, Sandviken, Söderhamn
Halland	Kungsbacka, Laholm
Jönköping	Gislaved, Gnosjö, Jönköping
Kalmar	Hultsfred, Högsby, Mönsterås, Nybro, Oskarshamn
Kronoberg	Alvesta, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Växjö, Älmhult
Norrbotten	Boden, Haparanda, Kalix, Luleå, Älvsbyn, Överkalix
Skåne	Burlöv, Höganäs, Hörby, Karlshamn, Karlskrona, Klippan, Kristianstad, Landskrona, Lomma, Lund, Olofström, Osby, Ronneby, Sjöbo, Staffanstorp, Svedala, Sölvesborg, Trelleborg, Vellinge, Ystad, Åstorp, Ängelholm, Örkelljunga
Stockholm	Danderyd, Haninge, Huddinge, Järfälla, Nacka, Norrtälje, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Sundbyberg Tyresö, Täby, Upplands-Väsby, Vallentuna, Österåker (Åkersberga)
Södermanland	Strängnäs, Flen, Oxelösund
Värmland	Arvika, Eda, Forshaga, Grums, Karlstad, Kil, Kristinehamn, Storfors, Sunne, Säffle, Årjäng
Västerbotten	Robertsfors, Skellefteå, Umeå, Vännäs
Västernorrland	Örnsköldsvik
Västmanland	Arboga, Fagersta, Kungsör, Sala, Västerås
Västra Götaland	Bollebygd, Borås, Falköping, Göteborg, Härryda, Lerum, Lidköping, Mark, Partille, Skövde, Stenungsund, Strömstad, Svenljunga, Tjörn, Trollhättan, Uddevalla, Ulricehamn, Vara, Vårgårda, Åmål, Öckerö
Örebro	Askersund, Degerfors, Nora, Örebro
Östergötland	Finspång, Kinda, Linköping, Mjölby, Motala, Ydre, Ödeshög, Vadstena, Boxholm

4

...goda råd till kommunerna

■ Jan Alsander är utbildningschef på Civilförsvarsförbundet och ansvarar för utbildningen av FRG-grupperna. Han ger flera goda råd till kommunernas ansvariga:

1 Tanken är inte att gruppen ska användas i den så kallade Blåljusfasen utan ska vara en förstahandsresurs när inte kommunens resurser räcker till, inte ett sista alternativ

2 Planera så att gruppen frekvent övar tillsammans med kommunens anställda.

3 Planera för de tekniska, tids- och lokalmässiga resurser som gruppen kan komma att behöva.

4 Se till att gruppen har rätt och tidsanpassad utrustning.

– Det vanligaste problemet vid en krisinsats är att frivilliga som verkligen vill hjälpa till inte blir bekräftade. Stöt inte bort värdefulla personliga resurser genom revirtänkande. Och kom gärna ihåg att ge också FRG-medlemmarna den uppskattning de förtjänar.

Varje medlem i Tyresö FRG har en egen radiosändare som ligger snyggt förpackad i en behändig box, med handbok och laddare, när den inte används.

Den explosionsartade branden fick stora konsekvenser.

Explosionsartad brand

Flaska med acetylengas inte ordentligt tömd

VAD?
Brand på fabrik

VARFÖR?
Troligen läckte acetylengas

Acetylen är en mycket brandfarlig och explosiv gas. Brännbarhetsområdet är mycket brett, mellan 1,5 och 82 volymprocent.

För att antända en sådan blandning av gas/syre räcker det med en tändenergi av 4-6 joule.

Trots det bedömdes risken för en allvarlig brand på den aktuella anläggningen vara ytterst liten, bara 1 på 100 000.

Orsaken till den låga riskbedömningen var förmodligen att det huvudsakliga arbetet vid fabriken bestod av kontroll och underhåll av redan tömda gasflaskor.

Det första momentet bestod av tömning och noggrann kontroll av flaskorna.

Trots det hände det som inte fick hända: en acetylenflaska var inte ordentligt tömd, det fanns lite gas kvar i den. Gasen läckte ut. Det blev en liten gnista och en explosionsartad brand som spred sig till taket och stora delar av byggnaden.

Det är i alla fall vad man tror. Brandorsaken har inte kunnat fastställas med säkerhet.

Ett par av arbetarna fick brännskador men kunde själva ta sig ut ur byggnaden.

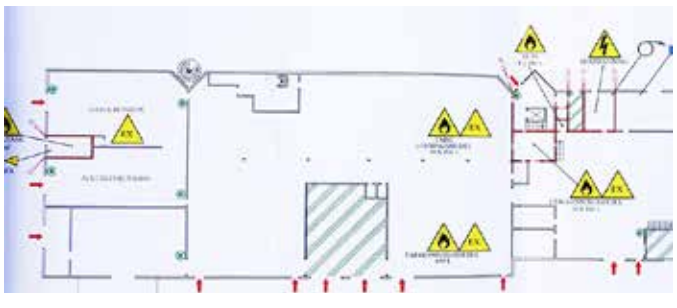

Ritning över byggnaden. Arbetsstationerna för acetylenrevisionen till vänster.

Vid explosionen skadades en hydraulslang och olja sprutade ut under högt tryck. Det gav bränsle åt lågorna och branden fick fäste i ett brännbart mellantak.

Inga släckförsök gjordes förrän räddningstjänsten anlände. Släckningsarbetet innebar många svårigheter. Det fanns mängder av brandfarliga gaser och vätskor i lokalerna.

Framför allt var det osäkert vilka behållare som var fyllda och vilka som inte var det.

I ett annat utrymme i samma brandcell som acetylenrevisionen fanns också en gasoltank på tre kubikmeter som påverkades av nedfallande brandrester.

Branden fick stora konsekvenser för gasföretaget. Det visade sig snart att det inte var tillräckligt att bara undersöka brandorsaken enligt konventionella metoder.

Det förelåg också ett ”förskede” och ett ”efterskede” till branden.

En så kallad avvikelseutredning kom att spegla branden i ett bredare perspektiv och avslöja brister som man tidigare inte visste existerade.

En studie av dokument, tillsynsprotokoll, minnesanteckningar med mera avslöjade att det redan 2007 hade inträffat ett liknande tillbud i samma lokal.

Vid det tillfället släckte personalen själva och räddningstjänsten larmades inte.

Denna gång gjorde räddningstjänstens utredare en grundlig undersökning av brandområdet.

Samtal med företagets personal bekräftade klart att branden börjat i utläckande gas i anslutning till arbetsstation tre. Där påträffades också en hammare med huvud av stål.

Om en sådan används vid arbete på en acetylengasflaska kan det uppstå gnistor av sådan dignitet att utläckande gas kan antändas. Utredningen visade också på andra avvikelser från företagets egna skyddsregler.

En starkt bidragande orsak till det snabba brandförloppet var en brusten slang med hydraulolja. Den var av gummi men utvändigt omspunnen av stål.

Vid explosionen slets den genast itu och brinnande olja sprutade ut under högt tryck. Systemet saknade avbrottsventil vilket gjorde att en stor del av innehållet successivt pumpades ut.

Artikeln bygger på en rapport av Jan Elieson, Brandkåren Attunda

3

ERFARENHETER

Gasläckage i fabrik

1 Det är lätt att bli ”hemmablind”. Kontrollronder enligt egenkontrollen bör vara täta och grundligt genomförda så att olämpliga arbetssätt inte smyger sig in i den dagliga hanteringen. Upptäckta brister bör dokumenteras och genast åtgärdas.

2 Skärpta rutiner och tekniska barriärer bör genomföras så att en ej tömd och avluftad gastub kan hanteras.

3 Befintliga instruktioner bör regelbundet revideras och förtydligas. Bland annat bör rutiner tas fram för uppföljning av inträffade brand- och olyckstillbud.

Svår garagebrand

Problem med logistik vid avlösning

VAD?
Brand i garage

VARFÖR?
Ev överhettad kupévärmare

Vid två-tiden en vinternatt fick räddningstjänsten Storgöteborg larm om brand i ett garage.

Två stationer med sammanlagt två räddningsenheter och en vattenenhet larmades genast och var på plats inom några få minuter.

Under hela framkörningen hade den utryckande personalen känslan av att det var ett friliggande garage som brann.

Men vid framkomsten upptäckte de att det var ett större radgarage med nio portar som redan var helt övertänt.

Till råga på allt var två radhuslängor med vardera sju lägenheter starkt hotade. Avståndet mellan det övertända garaget och gavlarna till radhusen i söder respektive öster var bara några få meter.

Förstärkning begärdes genast. Anländande poliser hjälpte till att utrymma hotade byggnader.

Arbetet att förhindra brandspridning till de båda radhuslängorna fördelades mellan stationerna.

Tack vare en snabb och massiv insats med vattenkanoner och ett så kallat back-up strålrör kunde branden hindras att få fäste i radhusen i den södra längan. Ett sådant strålrör ger cirka fyra gånger så mycket vatten som vanliga strålrör och visade sig vara mycket effektivt för att förhindra utvändig spridning mellan byggnaderna.

I radhuslängan åt öster hade lågorna redan fått fäste i tak och väggar och det utvändiga arbetet med att förhindra ytterligare spridning måste kompletteras med invändig rökdykning.

En skärsläckare samt ett stort antal dimspikar användes för att begränsa brandspridning i dolda utrymmen.

Trots det spred sig branden till två av lägenheterna och kunde stoppas först sedan man sågat upp en begränsningslinje från takfot till takfot över den tredje lägenheten, samt fyllt hela lägenheten med skum.

Den samlade insatsen krävde massor av personal. Samtliga brandstationer i Storgöteborg var engagerade på ett eller annat sätt. Flera rökdykarinsatser pågick parallellt i för att rädda lägenheterna i den östra radhuslängan.

Resurserna maximerades och rökdykarna fick göra flera insatser i tät följd. Men ansträngningarna lönade sig. Efter några timmars hårt arbete var situationen under kontroll.

Garaget var helt nerbrunnet, två lägenheter i radhuslängan i öster var totalskadade, en tredje var illa skadad. Men de övriga fyra radhuslägenheterna i öster var räddade. Det var också alla de sju lägenheterna i den södra radhuslängan.

Behovet av avlösning av insatt personal blev allt större och räddningsledaren diskuterade med staben som fanns inne på ledningscentralen.

Tillsammans bestämde de att personal på plats skulle fortsätta till klockan 07.00. Då skulle personal från pågående dagskift överta ansvar för eftersläckning och bevakning.

Nu uppstod problem med logistiken. I stridens hetta hade personal och utrustning blivit skilda så att de inte längre var sammanhållna i sina ursprungliga grupper. I något fall var fordonen så placerade att de inte omedelbart kunde frigöras. Besättningen fick i stället låna ett fordon från en annan station för sin hemfärd.

Otydliga och ibland motstridiga besked korsade varandra och avlösningen drog ut på tiden. Ett annat problem var den organisatoriska hemvisten för skärsläckare och annan specialutrustning som kräver särskilt utbildad personal.

Efter den trots allt mycket lyckosamma insatsen gjordes en utredning med syfte att inhämta erfarenheter från händelseförloppet samt insatsens genomförande. Utredningen avgränsades till den operativa insatsen. En omfattande faktainsamling och analys är nu genomförd och finns dokumenterad i en gedigen olycksutredning.

Om du vill ta del av erfarenheterna kan du ta kontakt med olycksutredare Ronnie Liljeqvist, Storgöteborg, e-post ronnie.liljeqvist@rsgbg.se.

Artikeln bygger på Räddningstjänsten Storgöteborgs olycksutredning.

1: garaget som var övertänt vid framkomst. Startplatsen för branden markerad. 2: radhuslängan där de tre lägenheterna längst till vänster drabbades av branden. 3: södra radhuslängan som räddades.

3

ERFARENHETER

Garagebrand

1 De först utryckande enheterna hade dålig kännedom om vad som väntade dem vid framkomsten. De trodde att det bara var ett friliggande mindre garage som brann. Med bra mental förberedelse är det lättare att ligga före händelseförloppet och agera i stället för tvingas reagera på nya överraskningar.

2 Skadeplatsen var i detta fall ovanligt komplicerad med flera utvändiga begränsningslinjer samtidigt som invändig rökdykning pågick enligt flera angreppsvägar. Detta ledde till en krånglig logistik och resursfördelning.

3 I samband med skiftbyten skedde några missförstånd mellan den inkallande staben samt pågående och avgående stabschef. Detta ledde till att vissa enheter blev avlösta ett par timmar senare än planerat.

Brandskada vid diskmaskinens programverk.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Brandfarlig diskmaskin

En diskmaskin började brinna hos en familj. Det visade sig vara en modell som tillverkaren Electrolux varnat för att den har brandrisker.

Vid 23-tiden en kväll i höst satt frun i huset uppe och jobbade vid sin dator. Plötsligt kände hon att det luktade brandrök.

När hon gick ut i köket var röken tät och det slog ut öppna lågor från ett skåp ovanför diskmaskinen.

Hon väckte genast de övriga i familjen och ringde 112. Maken bekämpade branden med vatten och gick sedan ut för att invänta brandpersonalen.

När räddningstjänsten kom fram var branden släckt. Den brandskadade diskmaskinen lossades och bars ut i det fria. Därefter ventilerades köket och rummet med fläktar.

Enplansvillan var skyddad med jordfelsbrytare som hade utlöst. Dessutom fanns tre brandvarnare av vilka två var nerplockade för batteribyte. Den tredje var så placerad att den inte nåddes av brandröken.

Maken hade gått brandutbildning på arbetsplatsen och skaffat både handbrandsläckare och brandfilt. Inget av dessa behövde användas.

En olycksundersökning visar att den drabbade diskmaskinen var cirka sex år gammal av märke Electrolux typ ESF 64020X, en av de modeller som tillverkaren varnade för redan år 2007.

Artikeln bygger på en rapport av Dan-Ola Sandén, Räddningstjänsten Falköping/Tidaholm.

Modellerna som är berörda av felet

2007 meddelade Electrolux att man upptäckt ett säkerhetsfel och skulle kontrollera samtliga diskmaskiner sålda efter juli 2006.

Det uppgavs att en ”felaktig komponent” använts och att det fanns brandrisk.

Modellerna det gäller är:

Electrolux: ESF6521, ESF6535, ESF6543, ESF6543X, ESF6549, ESF6549X, ESF6562, ESF6565, ESF64014, ESF64019, ESF64019X, ESF64020, ESF64020X

Elektro Helios: DI9514, DI9514X, DI9564

Husqvarna: QB5135

Modellbeteckningen hittar man genom att titta på serienumret som sitter på längst ner på luckans högra ytterkant.

Överensstämmer modellbeteckningen diskmaskin med nedanstående modeller samt har ett serienummer vars tre första siffror är från 627 till 640 eller från 708 till 716 så berörs ägaren av detta.

Läs mer på tjugofyra7.se

Vill du har fler erfarenheter? De finns – på webben. Ulf Erlandsson levererar kontinuerligt nya erfarenheter på vår hemsida.
Läs mer på: www.tjugofyra7.se

Ulf Erlandsson, brandingenjör, medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av rapporter ur MSBs brand- och olycksutredarprogram. Han tar gärna emot synpunkter och tips.

KONTAKT
Ulf Erlandsson
tel 070-542 92 51
epost: ulf.erlandsson@msb.se

Kuddar används vanligen för att lyfta fordon. Nu har man i Sandö testat att vända runt personbilar med vajer. Kuddarna används för en mjuk mottagning av bilen för att skydda personer i fordonet. På några minuter lyckas man vända runt bilar att stå på alla fyra hjulen.

FOTO: HÅKAN NILSSON

Bilar vänds med vajer och kuddar

Värmekamera för att leta skadade vid trafikolyckor

SANDÖ

Värmekamera för att söka personer vid bussolyckor.

Lyftkuddar för att vända runt personbilar.

Det är två arbetsmoment som testas vid MSB Sandö.

Tidigare övningar kring bussolyckor har lett fram till tankarna på att använda värmekamera och att lyftkuddar kan användas för att snabbt vända runt personbilar.

– Värmekameran kan göra stor nytta. Den kan hjälpa till att hitta skadade. Men den kan också hitta bränsleläckage eller användas för att hitta ytor som tål lyft eller var man kan tränga igenom karossen, säger Bo Frejdh, insatsledare i Piteå.

Frejdh har ett stort intresse för trafikolyckor. Han och Krister Palmkvist, Södra Älvsborg, som jobbat mycket med värmekameror, deltar i det arbete som Sandös ansvariga för utbildning inom trafikområdet initierat.

– Det började med att vi genomförde tester här i Sandö, lade varma saker under bussar och sökte med värmekamera. Kameran har också filmat bussar under färd för att försöka se hur konstruktionerna då rör sig, säger Tommy Söderholm, lärare på MSB Sandö.

Resultaten visar att kameran under vissa förutsättningar kan göra nytta.

– Om en person ligger mot en ruta, även dubbla rutor, så blir det värmegenomslag efter en stund, säger Bo Frejdh.

Kan kameran hitta person under chassiet?

– Om man får en glipa någonstans, men det går inte att se genom bussen.

När en buss vält kan det finnas möjligheter att använda kameran mot karossen.

– I det fallet inte minst för att läsa av konstruktionen, hitta balkar som håller för lyft.

Bo Frejdh konstaterar också att kameran kan göra nytta för att se om någon saknas, exempelvis slungats ur en personbil.

– Tio minuter efter att en person gått i snö kan kameran se värmeavtryck av fotspår. Inne i ett fordon kan kameran användas mot säten för att se om någon suttit där. Jag hade ingen uppfattning om hur bra det här var innan vi gjorde testerna. Användningen av kamera går säkert att utveckla till fler områden.

Ett lektionsunderlag inriktat mot all räddningstjänstutbildning finns nu färdigt. Innan årsskiftet ska det finnas ett webbaserat material som är färdigt att använda.

Lyftkuddar används i huvudsak för att få upp fordon från marken och komma åt under dem. Nu testas i Sandö att använda kuddarna för att ta emot fordon som man välter runt.

Tekniken är att fästa vajrar i fordonet och dra det runt. Kilkuddar används för att ta emot fordonet. Luften släpps sedan försiktigt ur kuddarna och bilen hamnar på fyra hjul.

– Tester har gjorts under olika förhållanden, i diken och på asfalt. Vi genomförde en övning under två dagar och momentet är enkelt att lära sig. Det handlar bara om ett par minuters arbete för att få upp fordon på alla fyra hjulen.

PER LARSSON

Modernare fordon till MSBs skolor

Fordonsparken på MSBs skolor ses över.

Fordonen behöver bättre återspegla hur det ser ut i kommunerna. Samtidigt ska en satsning göras på att utveckla ergonomin.

– Vi behöver fler mindre fordon som de har i räddningstjänsterna. Åker de Fipbil hemma ska de kunna göra det hos oss också. De måste kunna känna igen sig, säger Stefan Norell, lärare på Sandö.

På Sandö finns exempelvis 16 fordon, varav tio är fullstora släckbilar. Bara ett fordon anses modernt.

Men om utvecklingen varit eftersatt, tycker Stefan Norell att det nu satsas bra.

– Det görs en översyn av hela övningsområdet för att få in modernare metoder. Vi kommer att skära ner på de tunga bilarna. Det är viktigare att ett fordon kan ta en hel grupp än att det kan ha med mycket vatten. För vatten kan vi använda brandposter i större utsträckning.

Investering av fordon är tänkt att ske under 2015 och kravspecifikationer tas nu fram. En ambition är utveckling av arbetsmiljön.

– Vi ser på en lösning där det i stort sett inte blir några tunga lyft. Exempelvis en släckbil med skåp som kan sänkas ända ner till marken. Hytten blir helt annorlunda, bakdörrar blir försedda med trappa och breda trösklar och ergonomiskt monterade handtag, säger Fredrik Tornhall, serviceansvarig på Revinge.

Allt mer nätbaserat lärande

SANDÖ

Nätbaserat lärande blir allt populärare.

Det som inom MSB började som ett stöd för distansutbildningen ser ut att kunna bli ett sätt att förmedla kunskap inom en rad områden.

– Behovet av nätbaserat lärande kommer att öka. Det skapar dialog med människor. Och dialogen efterfrågas, säger Helena Wiklund, IT-pedagog på MSB Sandö.

Helena är en av sex personer på Centrum för lärande och media (CLM) Där utvecklas pedagogik och metodik för nätbaserat lärande.

Det började med uppdrag för den utbildningsverksamhet som bedrivs i Sandö och Revinge, framförallt för distansutbildningen.

– Nu blir uppdragen fler och större. Vi gör utbildningar som är kopplade till Rakel, den enskilda människan, utbildningsmaterial för lärare som i sin tur utbildar sina elever. Vi jobbar med en utbildning om e-fordon. Projektet Effektiva räddningsinsatser kommer att leda till utbildningar.

MSB blir helt enkelt en mer interaktiv myndighet. Material som tidigare förmedlats som ren information görs numera ibland som utbildning. Gränsdragningen för CLM är att det som produceras ska vara lärande.

– Vi måste kommunicera vårt ansvarsområden och nå ut med vårt kunnande till allmänheten inom vårt ansvarsområde. Ibland och allt oftare är nätbaserat lärande lösningen.

CLMs produktioner sker i samarbete med ämnesexperterna som står för att innehållet i kursen blir riktigt. Utbildningarna innehåller oftast både filmer som texter.

–Stimulerar man olika sinnen, då fungerar det bäst. Nätbaserade kurser måste vara genomtänkta ur ett lärandeperspektiv, du ska genast förstå vad som förväntas av dig. Det ställer ganska höga krav på utformning och upplägg. Den röda tråden måste finnas och vägen vara snitslad för den som ska lära sig. Viktigt i allt lärande men i allra högsta grad vid nätbaserat lärande, säger Helena Wiklund.

PER LARSSON

Hur hanterar man batteriet i det här fordonet? Tommy Söderholm konstaterar att den utbildning som tas fram handlar om grunder för hur man ska agera och vilka risker som finns.

FOTO: PER LARSSON

Webbutbildning för risker med elfordon

SANDÖ

Ett webbaserat utbildningsprogram för insatser i bland annat elfordon håller på att tas fram.

– Det är ett grundpaket avsett för räddningstjänsten i första hand, säger Tommy Söderholm, lärare på MSB Sandö.

■ Hur agerar man när ett el-, elhybrid- eller bränslecellsfordon är involverat i branden eller olyckan? Var sitter batteriet? Vilka släckmedel är lämpliga?

Det är den typen av frågor som ska få svar i utbildningsprogrammet som beräknas vara klart till våren.

Det är den typen av frågor som ska få svar i utbildningsprogrammet som beräknas vara klart till våren.

– Det handlar inte om nya metoder och tekniker, utan grunder för hur man ska agera vid framkomst och vilka risker som finns. Fokus är på personbilar. Det är utbildning lämplig för SMO, räddningsinsats och befälskurser, säger Söderholm som är koordinator för projektet.

Volvo, SP, Autoliv, Umeå universitet, Presto, Brandskyddsföreningen, Folksam och VTI samarbetar med MSB i projektet som finansieras av Vinnova. Ett antal räddningstjänster och lärare på MSBs skolor finns med i en referensgrupp.

De medverkande har olika uppdrag. Autoliv har granskat batterier tillsammans med SP, Presto jämfört släckmedel, Volvo står för biltillverkarnas syn, Umeå universitet har tagit fram statistik över bränder och olyckor med el-, elhybrid- och bränslecellsfordon och MSB tar fram ett webbaserat utbildningsprogram för räddningstjänstpersonal.

Parallellt jobbas det med FAQ, vanliga frågor, och den sammanställningen har publicerats på msb.se

– FAQn bygger på en enkät vi skickade ut och fick svar på från 60-70 räddningstjänster. 16 frågor och svar är kvalitetsgranskade och ligger ute, de kommer sannolikt att byggas på med fler.

– Det finns dessutom myter, exempelvis att bilarna blir strömförande i vatten. Sånt försöker vi reda ut och eliminera myterna.

Den webbaserade lösningen bygger på att pedagogiken ska vara enkel att förstå och utbildningen lätt att komma åt. Hela utbildningen klaras av på några timmar.

■ **Får vem som helst använda utbildningen?**

– Den är riktad till räddningstjänsten. Men är exempelvis poliser, ambulanspersonal eller bärgningspersonal intresserade ska de också kunna genomföra den.

Arbetet med utbildningen har pågått i ett och ett halvt år. När grundpaketet är publicerat kan det vid behov byggas på för att ge än mer kunskap.

– Det här är en extremt komplicerad värld. Därför kommer vi också ha med en rad länkar för den som vill söka sig vidare, säger Tommy Söderholm.

PER LARSSON

Blåljussamarbete under utbildning

SANDÖ

Polis, räddningspersonal och ambulanspersonal lär sig arbeta tillsammans under utbildningstiden.

– Det här har ett mervärde. Studenterna har med sig att de kan samarbeta när de kommer ut i arbetslivet, säger Ann Jacobsson, lärare på MSB Sandö.

■ Det hela började som ett forskningsprojekt i Umeå där en del av hypoteserna och slutsatserna var att blåljuspersonal behöver bli bättre på att klara stora skadehändelser.

En första gemensam övning gjordes vid Totalförsvarets skyddscentrum i Umeå 2011. Den föll väl ut, deltagarna konstaterade bland annat att de förstod sin egen roll bättre.

Sedan förra året genomförs varje termin en gemensam blåljusövning på Sandö för studenter i avgångsklasser.

Under tre dagar har polisutbildning, SMO-utbildning och ambulanssjukvårdarutbildning utbildning och övning tillsammans.

– På grundutbildningsnivå har vi inte sett att denna samträning finns någon annanstans, åtminstone inte i Europa, säger Ann Jacobsson och fortsätter:

– Väl ute i arbetslivet är organisationerna ofta väldigt tajta och det är svårt att få loss personal till den här typen av övning. Men jag tror att studenterna kan bära med sig en del av det vi övar med dem.

Det finns forskare som framfört att stora samövningar sällan är lyckade i samverkanssyfte, att de olika organisationerna egentligen inte samövar utan var och en ägnar sig åt sitt.

– Jag håller med om det. Därför tror jag det är bra om vi redan under utbildningen kan öka förståelsen för varandra, lära vad de andra har för uppgifter och roller, och vad de kan hjälpa min yrkesgrupp med.

Josefin Nilsson läser sista året på SMO (skydd mot olyckor) på Sandö och tycker övningen var mycket givande.

– Jag kommer att ha nytta av det här, både i yrket och privat. Kul att lära sig de andra organisationernas arbetssätt och att de fick lära sig våra. Det ger mycket för framtiden

De tre blåljusorganisationerna samarbetade i fyra scenarior, bland annat trafikolycka.

FOTO: HÅKAN NILSSON

Insikt

”Det är bra om vi redan under utbildningen kan öka förståelsen för varandra, lära vad de andra har för uppgifter och roller.”

Ann Jacobsson, lärare Sandö

Josefin Nilsson

■ **Vad är det framförallt du tar med dig?**

– I princip allt som polisen gjorde. Och inte minst att lära känna personen. Det kan vara lätt att ta avstånd från polisen när man ser uniformen.

Första övningsdagen genomförs förberedande seminarier, både teoretiska och praktiska, där de olika utbildningskategorierna blandas i flera grupper. SMO-studenter visar exempelvis hur de klipper bilar och genomför losstagning, polisen hur spårsäkring går till och ambulanssjukvårdare hur de arbetar med fixeringsmaterial.

Dag 2 är den stora övningsdagen med fyra olika scenarier. Studenterna är indelade i 16 grupper som gör samtliga scenarior som är bussolycka, brand i hyreshus, bråk i rivningskåk samt vid senaste övningen en förevisning av polishelikopter.

Den sista dagen ägnas åt återkoppling. Deltagarna går runt på övningsplatserna och reflekterar över vad de gjorde dagen innan.

– Jag tror det ger mycket. Ofta avverkar vi övningar och utvärderingar utan att lägga så mycket tid på reflektion. Vi måste ge mer tid till att utvärdera och reflektera. De delarna har vi medvetet jobbat med, bland annat använt oss av en pedagogisk modell, Kolbs inlärningsteori, där fokus ligger på erfarenhetsbaserad inlärning och reflektion, säger Ann Jacobsson.

Eftersom det är nya deltagare varje år kan samma övningsscenarier upprepas.

Övningsledningen, med en från varje utbildning, putsar på detaljer från ett år till ett annat.

– Det är ju de här scenarierna de behöver, de ska klara stora händelser.

Totalt var det i år 170 studenter som övade, fördelade på 100 från polisen, 50 från SMO och 20 från ambulans. Antalet poliser kan tyckas oproportionerligt jämfört med hur det ser ut i verkligheten.

– Absolut, men det har att göra med hur många studenter det är på respektive utbildning.

PER LARSSON

SBA görs med läsplatta

– Jobbet blir enklare och roligare

SANDÖ

Nu hamnar det systematiska brandskyddsarbetet (SBA) på läsplatta.

– Jobbet blir enklare att genomföra och dessutom bättre och mer systematiskt genomfört, säger Stefan Norell, MSB Sandö.

Bort med alla lösa papper och pärmar. MSB Sandö har med hjälp av ett företag fått en lösning där hela kan utföras med läsplattan.

– Nu får vi allt samlat på ett ställe. Arbetet blir överskådligt och enkelt att följa upp om åtgärder är genomförda, säger Norell som är lärare och brandskyddsansvarig på Sandö.

Brandskyddsombuden blir via almanackan i läsplattan påminda bär det är dags för kontroll. Med läsplattan loggar de in på en egen sida via webben. Där finns ritningar över alla lokaler.

Allt som ska kontrolleras – brandposter, brandsläckare, branddörrar med mera – finns angivna med knappsystem på ritningarna.

När ombudet trycker på knappen ges besked om vad som ska kontrolleras. Det blir en notering om allt är okej eller om något ska åtgärdas.

– I eposten får brandskyddsombudet och jag som brandskyddsansvarig en påminnelse om en åtgärd inte är utförd eller om något missats på ronden. Det gör uppföljningen enkel, istället för att bläddra i pärmar.

Stefan Norell konstaterar att SBA inte fått den genomslagskraft som var tänkt, men att den här lösningen inte bara är smidig utan även gör det roligare och attraktivare att vara brandskyddsombud.

– En myndighet som genomfört detta fick ett problem när de införde att ombuden skulle använda läsplatta – alla ville vara brandskyddsombud.

På Sandö kommer Norell ha sju brandskyddsombud under sig, varav två SMO-studenter. Personerna får ansvar för olika lokaler. SMO-arna kommer att göra SBA på sina boenden.

PER LARSSON

SBA genomförs inte bara enklare och bättre, det blir också attraktivare att vara brandskyddsombud, gissar Stefan Norell.

FOTO: PER LARSSON

Ljudmeddelande effektivt vid utrymning

Ljudmeddelanden är effektiva för att folk att hitta rätt väg ut.

Det visar erfarenheter från ett stort utrymningsförsök i Stockholms tunnelbana.

Mellan midnatt och fyra på morgonen en natt i oktober deltog 134 personer (18-76 år) i ett utrymningsförsök i Stockholms tunnelbana. Tåget stannade i en tunnel mellan Rinkeby och Tensta.

– Passagerarna var ganska hårt packade i tågen, det var som under rusningstid, säger Daniel Nilsson, lektor vid Lunds tekniska högskola och en av forskarna som medverkade vid försöket.

Försöket var en del av Metro-projektet där nio organisationer deltagit.

Analys av resultaten pågår, det handlar bland gånghastigheter för att utrymma och om de motsvarar de tider som används vid beräkningar av utrymning.

– Syftet är framförallt att validera tidigare försök, men även att ta fram data till brandingenjörer och andra som utformar system i tunnlar. Metro-projektet har bidragit till att öka datamängden så att man kan dimensionera säkrare i framtiden.

Det man direkt kan konstatera är att nivån på 140 centimeter från tågets tröskel ner till marken blir väldigt hög för många.

– Yngre personer hoppade. Men andra hade större problem och stegar plockades fram. Har man nedsatt rörlighet i någon form så kan det knappast vara högre än 70 centimeter om folk ska ta sig ut utan problem. Det har vi sett tidigare försök där personer med funktionsnedsättningar medverkat.

Skyltar är normal vägledning vid utrymning. Det har konstaterats i tidigare försök att det vid rökutveckling är få som ser dem. Och även utan rök, men där situationen är stressfylld, gör de ibland liten nytta.

Under försöket testades ett ljudsystem med högtalare placerade vid utrymningsvägarna. Först ljöd en siren som påkallade uppmärksamhet, därefter vägledde en röst till utgången.

– Alla gick till utrymningsvägen, ingen fortsatte hela vägen till närmaste station. Vi har tidigare även undersökt andra system, exempelvis blinkande lampor vid utrymningsvägarna. Vissa av systemen fungerar, men vi har också sett att utformningar kan misstolkas.

–Exempelvis har vi testat en utformning som rekommenderas för tunnlar, men den uppfattades som ett tåg som kom emot försökspersonerna. Forskningen visar att det som ser bra ut vid ritbordet måste testas i en realistisk miljö för att garantera att det ska fungera i verkligheten

Lunds tekniska högskola har tidigare gjort delförsök i eget labb och i en arbetstunnel till Södra länken utanför Stockholm. Försöket under natten var ett sätt att se om resultaten från de mindre försöken var tillförlitliga.

En av de mer avancerade testerna i hela projektet var storskaliga brand- och explosionstester i en tunnel nära Arvika. Ett helt tunnelbanetåg sattes i brand och högsta taktemperatur som uppmättes var 1 118 grader.

PER LARSSON

Nyutgivet från MSB

Rapporter, broschyrer, läromedel med mera från MSB. Där inget pris anges är publikationen gratis.

Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor

Boken ger stöd vid planering, prioritering och genomförande av tillsyn. Inspiration genom konkreta exempel. Vänder sig till de som arbetar med tillsyn i kommunerna.
Best nr: MSB474 – aug 2013.
Pris: 250 kr.

Prehospitalt akut omhändertagande

Läromedel som förmedlar vikten av ett bra första omhändertagande på skadeplats, men också avancerad prehospital sjukvård utanför räddningstjänstens ansvarsområde. Boken visar en fungerande arbetsgång och gemensamma begrepp som kan skapa förståelse och utveckla samarbete mellan olika aktörer på skadeplatsen.
Best nr: MSB596 – sept 2013.
Pris: 170 kr.

Samverkanskonferenser

Råd och rekommendationer, till alla som leder eller deltar i samverkanskonferenser. Skriften ger både praktiska tips och fördjupad förståelse,
Best nr: MSB589 – nov 2013.

Att arbeta som räddningstjänstpersonal i beredskap

Film (8:16 min) med information om hur det är att jobba som deltidsbrandman inom räddningstjänsten.
Best nr: MSB593 – sept 2013.

Räddningstjänstpersonal i beredskap

Film (9:14 min) som riktar sig till arbetsgivare med budskap om mervärde att ha räddningstjänstpersonal i beredskap anställda i sin organisation.
Best nr: MSB592 – sept 2013.

Forskning för ett säkrare samhälle

MSBs forskningsstrategi som lägger grunden för myndighetens satsningar under perioden 2014-2018.
Best nr: MSB610 – nov 2013.

Free educational material about

Informationsbroschyr på engelska om tillgängligt utbildningsmaterial för skolan.
Best nr: MSB590 – sept 2013.

Välkommen till räddningstjänsten

Informationsblad om yrket brandman. Röster från personer i yrket samt information om utbildning.
Best nr: MSB612 – okt 2013.

Risker i barns vardag

Informationsblad om vardagsrisker från Din Säkerhet.
Best nr: MSB606 – okt 2013.

You can reduce the risk of accidents yourself

Engelsk version av informationsbladet ovan.
Best nr: MSB608 – okt 2013.

Så här beställer du

Ange beställningsnummer samt din adress.
Fax: 010-240 56 05.
E-post: publikationsservice@msb.se
Postadress: MSB publikationsservice, L 124, 651 81 Karlstad.
Det går också att beställa, alternativt ladda ner, via hemsidan, www.msb.se

Andra utgivare

Räddningstjänstens ledarskapsbok

Under insats är rollerna klara, men under den övriga och dominerande tiden av arbetstiden provas ledarskapet. Boken, skriven av Ola Mårtensson, handlar om detta.
Best: www.brandskyddsforeningen.se/webbutik.
Pris: 430 kr.

Från container till bostad

SANDÖ

Containern blir en villa.
Lokalerna ger möjlighet till allt från komplicerade bränder till fallolyckor.

I Revinge har ett hus av leca-konstruktion byggts med avsikt att likna ett kedjehus.

Nu bygger Sandö om en container-lösning som använts för rumsbränder till att bli två sammankopplade bostäder.

– Det känns som ett avstamp mot något nytt. Vi har varit duktiga på rumsbranden, nu handlar det om konstruktionsbränder nya verktyg och metodval. Jag tror de nya övningsmöjligheterna blir viktiga för framtiden och en del i MSBs satsning på effektiv räddningsinsats, säger Michael Brandehav, lärare och delprojektledare.

Avsikten är att kunna öva verklighetstroget och fler olycksmoment.

Den ena husdelen kommer att utformas så snarlikt en enskild bostad som möjligt, med gräsmatta och staket på utsidan. Där kommer endast att övas med kallrök.

– I den delen blir det mycket fokus på inre och yttre skanning med IR-kamera, fallolyckor, exempelolyckor med gräsklippare och liknande. Vi ska också ha gömda värmekällor för kursdeltagarna exempelvis ska leta glödbränder.

I den andra delen ska det eldas, både gasol och fibröst material kommer att användas som eldkällor. Gasolen gör det möjlighet att snabbt komma upp i rätt temperatur och material som ska släckas kan användas flera gånger. Det ger också snabb återställning för att kunna öva igen.

– Den rena plåtväggen går värmen snabbt igenom. Därför kommer den här delen av byggnaden till viss del att förses med ytterväggar och luftspalter för att ge möjlighet att träna med ir-kamera utifrån.

Totalt sett ska det bli en tämligen komplett anläggning där lärarna kan styra brandutvecklingen beroende på hur de som övar arbetar.

– Övningen blir en större utmaning och mer verklighetstrogen. Vi ska kunna öva helheter, men också bryta ner det i delmoment. Jag tror det här bygget kommer att ge uppslag till nya idéer och kanske nya möjligheter.

Container har gjorts om till en bostadsliknande byggnad för att det ska kunna övas mer verklighetstroget. FOTO: PER LARSSON

Avstamp

”Övningen blir en större utmaning och mer verklighetstrogen.”

Michael Brandehav, lärare MSB Sandö

I dag finns en rad olika släcksystem och meningen är att de ska kunna prövas och jämföras vid olika förutsättningar. Krister Palmkvist, Södra Älvsborgs räddningstjänst, som har jobbat mycket med olika släcksystem är projektledare för bygget i Sandö.

– Min åsikt är att vi ska följa arbetsmiljöföreskrifterna. Handlar det inte om livräddning, då är det i första hand utvändig släckning som gäller. Men insatscontainrar kommer också att finnas kvar, de behövs för att öva strålförarteknik, säger Michael Brandehav.

Han är övertygad om att bygget kommer att ge ringar på vattnet, med fler förslag på övningar och övningsscenarion.

– Men det hjälper inte om vi bara utbildar SMO. Det gäller också att locka hit befäl som kanske inte gått vidareutbildning på många år. Även de behöver kunskap om vilka möjligheter olika verktyg har och känna sig trygga med nya tekniker och metoder. Sandö och Revinge är de två platser man kan öva med de olika verktyg som finns.

PER LARSSON

MSB Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

MSB Revinge söker

Ledningslärare

Läs mer på www.msb.se/jobb

MSB utvecklar, tillsammans med andra, individens och samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser.

2,5 timme från Stockholm med tåg.
Naturen runt knuten, havet mitt i stan och nära till fjällen. Nu söker vi:

Säkerhets-handläggare

www.hudiksvall.se/ledigajobb

Nordanstigs kommun | Hudiksvalls kommun

Värends Räddningstjänst söker

Insatsledare
till operativa enheten

För mer information
www.vrtj.se

VÄRENDS RÄDDNINGS TJÄNST

Sista ansökningsdag:
15 december 2013

Räddningstjänsten i Västervik söker

Brandmän

Gå in på www.vastervik.se/jobb och läs mer om tjänsten.
Sista ansökan 2013-12-20

Västerviks Kommun
www.vastervik.se
0490-25 57 88

Vik Brandman
i Boden, Luleå , Kalix och Piteå

Räddningstjänsterna i Boden, Luleå, Kalix och Piteå bedriver gränslös samverkan.
Nu söker vi vikarier för sommaren 2014.
Läs och ansök om tjänsten på www.offentliga.jobb.se

Länsstyrelsen i Örebro län söker

Handläggare till krisberedskap

Välkommen med din ansökan senast den 19 december

Läs mer om tjänsten på www.lansstyrelsen.se/orebro

Länsstyrelsen Örebro län
En samlande kraft!

Mora Brandkår söker

Stf Räddningschef

och i samband med pensionsavgång 2014 en

styrkeledare

Läs mer om tjänsterna på

www.mora.se

Räddningstjänsten
Höga Kusten-Ådalen
söker

Brandingenjör

samt

Styrkeledare

www.hka.se

*Vi har ett uppdrag och en vision.
Vill du vara med och utveckla
vår verksamhet?*

Räddningstjänsten Storgöteborg söker

Brandmän

Vi söker dig som vill arbeta som sommarvikarie under ordinarie personals sommarledighet.

Vi vill ha din ansökan senast **1 januari 2014**.

Mer information om tjänsten och vår organisation: **www.rsgbg.se/lediga-tjanster**

Räddningstjänsten Storgöteborg står för trygghet, säkerhet och omtanke. För att spegla samhället i stort arbetar vi för att få en jämnare könsfördelning och ökad mångfald.

www.rsgbg.se

Belönade studenter, från vänster andrapristagarna Petter Karlsson och Jonatan Klint, vinnarna Joachim Holmström och Erik Sävmark, samt tredjepristagarna Linda Eriksson och Jennie Öhman.

Vill du vara med och rädda värden i en samhällsviktig funktion?

Läs mer på www.rvr.nu

Försäkringsbranschens Restvärderäddning

VI BEHÖVER DIG

CHEF TILL ENHETEN FÖR UTVÄRDERING OCH LÄRANDE

Vi söker en brandingenjör som drivs av att skapa nya relationer, av att utveckla verksamheten och som vill anta nya utmaningar.
Vi erbjuder en chefstjänst där såväl operativt arbete som strategisk planering och myndighetsutövning är viktiga delar. Du blir även en del av ledningsgruppen.

LÄS MER OM ARBETET OCH ANSÖK PÅ:
gislaved.se/ledigajobb

Prisade i uppsatstävling

Joachim Holmström och Erik Sävmark, Lunds universitet, vann MSBs uppsatstävling.

”Talat utrymningsmeddelande – optimerad utformning utifrån fullskaleförsök” är titeln på uppsatsen som är en studie och Holmströms och Sävmarks examensarbete vid civilingenjörsprogrammet för riskhantering.

Studien innehåller bland annat erfarenheter från utrymningsförsök från biograf.

Vinnarna fick 10 000 kronor. Andra pris och 7 500 kronor gick till Petter Karlsson och Jonatan Klint, Lunds universitet, för uppsatsen ”Synen på förmåga inom kärnkraftsberedskap”. Tredje pris och 5 000 kronor gick till Linda Eriksson och Jennie Öhman, Mittuniversitetet, för uppsatsen ”Sektorsövergripande samverkan inom krishantering. Relationen mellan el- och teleoperatörer”.

De belönade uppsatserna finns på msb.se/forskning

NYTT OM NAMN

Jan Wisén, expertstöd för MSBs myndighetsledning, blir tillförordnad chef för nybildade enheten för räddningstjänst på MSB.

Ann-Charlotte Zachrisson är ny chef för enheten för insatser vid MSB. Hon ersätter **Johanna Gårdmark**.

Anders Axelsson har slutat som räddningschef i Gislaved-Gnosjö. Tillförordnad chef är **Johan Nilsson**. Anders Axelsson har fått jobb på MSB, där han jobbade tidigare.

Christer Ängehov blir förbundsdirektör för Räddningstjänsten Nordvästra Skåne, en sammanslagning av Helsingborgs, Ängelholms och Örkelljungas räddningstjänster som träder i kraft 1 januari. Ängehov har redan ersatt **Jörgen Hallberg** som räddningschef i Helsingborg.

Fredrik Gustavsson slutar som räddningschef i Åmål och börjar på MSBs Tib-funktion.

Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund

ska införa ett femte arbetslag och söker därför

Heltidsbrandmän

Vi söker nya medarbetare som ser möjligheter och som vill vara med och utveckla och bli en del av framtidens NÄRF!

Välkommen med din ansökan senast **2014-01-19**.

Läs mer om oss och om tjänsterna på www.brand112.se

Annonsera i Tjugofyra7

Ska du rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.
Nästa nummer: Nr 21 kommer ut 25 februari .
Annonsbeställning: förhandsbokning senast 7 februari, färdigt manus senast 14 februari.
Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.
Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.
Spaltbredder: 1 spalt 42,2 mm; 2 spalter 88,4 mm; 3 spalter 134,6 mm; 4 spalter 180,8 mm; 5 spalter 227 mm.
Max höjd är 292 mm.

- På Dinsäkerhet.se finns nytt digitalt informationsmaterial om hur olycksrisken för barn upp till sex år kan minskas.

Materialet vänder sig till de som arbetar inom barn- och mödrahälsovård, föräldrar och andra anhöriga.

- Senaste utgåvan av DVD-serien 90 sekunder (3/2013) erbjuder flera inslag om bränder; från en torvmosse, en stearinljusfabrik och anlagda bränder i Bergen. DVDn innehåller också ett reportage om Tib, Tjänsteman i beredskap, och räddningstjänststöd på MSB.

Brandkåren Attunda
söker brandmän för sommarvikariat.

Läs mer om tjänsterna på
www.brandkaren-attunda.se eller
www.facebook.se/attunda

Eskilstuna kommun

Vision Eskilstuna – den stolta Fristaden

Eskilstuna utvecklar!

Eskilstuna växer och utvecklas snabbt i framtidsregionen Stockholm-Mälardalen. Vi är 8 500 medarbetare som trivs bättre än de flesta på jobbet. Vi är stolta över att vi 2012 utsågs till Sveriges miljöbästa kommun och Årets studentstad.

Räddningstjänsten i Eskilstuna söker
Brandingenjör och Brandmän

Läs mer om tjänsterna på **eskilstuna.se/ledigajobb**

GÄLLIVARE-
Räddningstjänsten söker
Brandmän sommarvikariat 2014
Upplysningar:
Räddningschef Robert Svanberg, tfn 0970-180 26
Dennis Olofsson eller Jourhavande Insatsledare i tjänst, tfn 0970- 551 65
Vi samarbetar med Räddningstjänsten Kiruna för att göra din ansökningsprocess så smidig som möjligt.
Sista ansökningsdag: 2013-12-31
Läs mer på www.gellivare.se
Gällivare kommun

KIRUNA KOMMUN

Brinner du för kommuninvånarnas säkerhet?

Räddningstjänsten söker handlingskraftig och inspirerande räddningschef

Som räddningschef ansvarar och driver du, tillsammans med dina medarbetare, en modern organisation som genomgått stora förändringar de senaste åren. Fortsatt arbete med att höja kvalitén inom både förebyggande och den operativa verksamheten är ett viktigt uppdrag. Här behövs en helhetssyn med tydliga mål och öppenhet för medarbetarnas kreativitet. Vill du vara med?

Att arbeta inom Motala kommun är att välja en arbetsplats där personlig och yrkesmässig utveckling blir en naturlig del av din arbetsdag. Här finns spännande jobb, och möjligheten att påverka för att skapa ett bättre Motala.
Med stolthet, öppenhet och nyskapande skapar vi de bästa förutsättningarna för dig som vill göra det mesta av ditt yrkesliv.

Läs mer och sök tjänsten på motala.se/jobb

Motala kommun

TJUGOFYRA7
NR 20 # DECEMBER 2013
Tidning utgiven av Myndigheten
för samhällsskydd och beredskap

Posttidning B
Returadress:
L 255
651 81 Karlstad

På jobbet ett år efter platåhoppet

Mattias Fyrsten 32, bröt nacken i en snowboardolycka. Två år senare åkte han Vasaloppet. Läkarnas insatser och envis träning, räddade honom tillbaka till ett normalt liv.

I dag är han tillbaka på jobbet som brandman på Räddningstjänsten Östra Götaland. Kroppen är ännu inte helt återställd efter den svåra snowboardolyckan i februari 2011. Värst är ett smärtande knä.

– Men jag mår ändå prima. Jag njuter av livet. Det finns alltid något som gör livet värt att leva. Det tänkte jag inte på när jag var inne i ekorrhjulet.

Ett misslyckat platåhopp med snowboardbrädan, ledde till att Mattias bröt sjunde nackkotan. Lårbenet krossades och knäet skadades. Han slog också sönder ena lungan och levern. Under tio timmar opererades han.

– När jag kom hem kunde jag varken sitta eller gå. Efter tre månader, kom jag ut i en rullstol. Jag orkade bara vara ute i fem minuter. Men det kändes enormt härligt att få andas frisk luft.

Första gången han hälsade på arbetskamraterna, gick han dit på kryckor.

– Det tog mig 45 minuter, mot normala tre. Gamla tanter i rullatorer gick om mig. Ingen på jobbet trodde att jag skulle kunna arbeta som brandman. Men i min värld trodde jag det. Jag var hela tiden fokuserad på att bli bra.

Mattias började träna på en motionscykel. När han sedan flyttade ut till sommarstugan blev det vardagssysslor som att hämta vedträn och spika. Han började också ro en timma om dagen och cyklade till affären.

– Efter sommaren började jag klättra, det stärkte kroppen jättemycket.

Ett år efter olyckan var han så pass återställd att han kunde börja jobba. Och ytterligare ett år senare åkte han Vasaloppet.

– Jag är vardagslat och måste ha ett mål att kämpa för, säger han och skrattar.

Lyckan var enorm när han gick i mål på 5,38 timmar.

– Det blev mycket stakning eftersom knät gjorde ont hela tiden. Jag fick också kramp. När jag gick i mål, var jag fullständigt uttröttad. Samtidigt kände jag mig så otroligt glad över att jag klarade det.

I augusti tävlade Mattias i rodd i brandmanna- och polis-VM på Nordirland.

– Jag trodde det skulle fungera bra med min skada.

Det gjorde det också. Mattias vann VM-guldet på 2000 meter och slog samtidigt världsrekord med tiden 6,10 minuter. Tillsammans med kollegan Richard Moberg vann han även VM-guldet på 1000 meter dubbel med tiden1,20 minuter.

Snart ska han börja träna inför Vasaloppet igen.

– Enligt läkarna var det osannolikt att jag överlevde den här smällen. Jag tror det berodde på hjälmen och ryggskyddet. Men också på att jag har en bra grundträning.

MARITA ANDERSSON

TJUGOFYRA7

NR 20 # DECEMBER 2013
Tidning utgiven av Myndigheten
för samhällsskydd och beredskap

Posttidning B
Returadress:
L 255
651 81 Karlstad

Pia Holmstrand, chef för räddningstjänstens säkerhetsavdelning i Karlstad, och Marie-Louise Arendt, säkerhetschef i Vellinge, har framgångsrikt hanterat stöket i centrum. Både i Karlstad och Vellinge insåg man att man måste nätverka och bli synliga ute i samhället. FOTO: PER LARSSON

Tog hjälp av ”stökig ungdom”

Vellinge och Karlstad har tagit olika grepp för att öka säkerhet och trygghet.
Men en sak är gemensam: vikten av att möta invånarna och få dem delaktiga.

För sex år sedan slog politikerna näven i bordet och sa till Marie-Louise Arendt, säkerhetschef i Vellinge, att hon måste göra något.

Då hade oroligheterna eskalerat. När det brann på tio ställen under en natt fick politikerna nog.

– Det var en total otrygghet. Jag satte mig med polisen och vi konstaterade att problemen inte hade något mönster, det hände överallt, säger Marie-Louise Arendt.

Slutsatsen blev att tekniska åtgärder inte var lösningen. Det handlade om att jobba med individerna, skapa engagemang.

– Själv gick jag från osynlig till synlig.

Ett av klagomålen var stökig ungdom i Epatraktorer. Bland annat vågade folk inte handla vid Pias närlivs, ungdomarna höll till på parkeringen utanför.

Marie-Louise tog sig an ungdomarna. Det visade sig att de inte var farliga. Istället uppskattade de att någon såg dem. Vädjan att de skulle hålla till utanför kommunhuset var inte bara bra för närbutiken.

– Rörelsen kvällstid vid kommunhuset gjorde att inbrotten där minskade, skadegörelse på bilar minskade.

Det utvecklades till ett samarbete. Säkerhetschefen fick ungdomarna att ta svep förbi skolor där det tidigare varit inbrott när de är ute och åker. Tjuvar vill inte bli sedda och vips minskade inbrotten.

– Jag är ute mycket, träffar många ungdomar, vi pratar på facebook. Och det har gett resultat. Huvuddelen av de som hör av sig till mig och varnar för händelser under kvällar och helger är numera ungdomar under 17 år.

Vellinge har blivit tryggare, anser Marie-Louise Arendt. Nycklar till framgång är nätverk, att kommunicera och synas, lokalkännedom och uthållighet.

I Karlstad öppnades för sju år sedan ett trygghetscenter på Drottninggatan mitt i stan. Ett av skälen var att politikerna tröttnat på stöket på samma gata.

Räddningstjänsten blev navet i arbetet med två personer placerade på kontoret. Där finns också representanter för polisen, socialens fältverksamhet, brottsofferjouren och ideella föreningar.

Kommunen har också timanställda ungdomar, 20-23 år, som besöker elever på skolor och jobbar på gatorna under kvällar och helger.

Det handlar om att nå ut direkt till invånarna, och att själva var lätta att få kontakt med.

– Från årsskiftet ska vår utryckningsstyrka utgå från trygghetscentret en dag i veckan. Vi vill använda dem mer i stans vardagsliv, det kan vara att besöka skolor eller bostadsområden, säger Pia Holmstrand, chef för räddningstjänstens säkerhetsavdelning.

Räddningstjänsten har ett brett ansvar för säkerhetsarbetet i kommunen. Intern säkerhet, försäkringssamordning, bevakning med väktaravtal, samverkan med polis är några av uppgifterna.

– Vi jobbar även aktivt med drogförebyggande. Trygghetsarbetet har vuxit rejält de senaste åren, säger Pia Holmstrand.

PER LARSSON

Vågade
Marie-Louise tog sig an ungdomarna. Det visade sig att de inte var farliga.